

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BALKAN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ- KOSOVA
CUMHURİYETİ
DİPLOMATİK İLİŞKİLERİ
(2008-2016)**

ZÜLEYHA YILMAZ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. İBRAHİM KAMİL

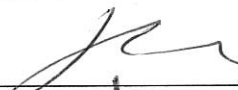

EDİRNE 2019

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
..Balkan..Gelişmeleri..... ANABİLİM DALI
..Balkan..Gelişmeleri.....PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eyleyna YILMAZ..... tarafından hazırlanan
Türkiye Cumhuriyeti - Kazan Cumhuriyeti Diplomatik İlişkileri (2008-2016)

Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca ..3 Temmuz 2019 günü saat ..11.00..... 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin * .. kabul edilmesine ..... ~~OYBİRLİĞİ~~/OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Doç. Dr. İbrahim KAMİL	Kabul Edilmesine	
Doç. Dr. Cemile Arıkoğlu Çindirci	Reddine	
Doç. Dr. Ayşe Nermin KENAR	Kabul Edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10263324
Yazar Adı / Soyadı	ZÜLEYHA YILMAZ
T.C.Kimlik No	18721662520
Telefon	5061363503
E-Posta	zuleyhayilmaz1991@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Türkiye Cumhuriyeti-Kosova Cumhuriyeti Diplomatik İlişkileri (2008-2016)
Tezin Tercümesi	Diplomatic Relations of Republic of Turkey – Republic of Kosovo (2008-2016)
Konu	Tarih = History
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı
Bilim Dalı	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	87
Tez Danışmanları	DOÇ. DR. İBRAHİM KAMİL
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	

03.07.2019

İmza:.....

Tezin Adı: Türkiye Cumhuriyeti – Kosova Cumhuriyeti Diplomatik ilişkileri (2008-2016)

Hazırlayan: Züleyha YILMAZ

ÖZET

Balkan yarımadasında küçük bir ovanın adıdır Kosova, verimli topraklara sahip olan bu coğrafya tarih öncesi devirlerden bugüne birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır, adeta medeniyetlerin beşiği görevini üstlenmiştir. Tarihsel süreç içerisinde, Kosova’da birbirinden farklı etnik grupların yaşamış olmasına karşın, Arnavutlar artan nüfusları da göz önüne alındığında Kosova’da çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Kosova toprakları, Sırların ve Arnavutların bu topraklara egemen olmak amacıyla mücadelelerine şahit olmuştur. Ancak dünyanın siyasi konjonktürü gereği, jeopolitik ve jeostratejik bölgeler büyük güçlerin ele geçirmek için çaba sarf ettikleri ve birbirleriyle yarıştıkları alanlar olmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya’nın da dâhil olduğu bu yarışa küresel güçlerinde eklenmesiyle Balkan coğrafyasını içinden çıkılmaz bir karışıklığa sürüklemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti tarihsel ortak hafızaya sahip olduğu Kosova ile ekonomik, politik ve sosyokültürel ilişkileri uzun yıllardır devam etmektedir. Osmanlı devletinin bir parçası olarak uzun süre varlığını koruyan bu balkan coğrafyasının Türkiye ile bugün dahi samimi ilişkiler kurmasının nedenini Osmanlı egemenliğine kadar dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, Kosova ile diplomatik ilişkilerini geliştirmeye ve Kosova’nın her zaman yanında olmaya özen göstermiştir. 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Kosova Cumhuriyeti’ni ilk tanıyan devletlerden biri Türkiye Cumhuriyetidir ve Kosova’nın uluslararası düzeyde tanınmasına etki etmiştir.

Anahtar kelimeler: Kosova, Kosova ve Türkiye, Diplomatik ilişkiler, Sırlar, Arnavutlar, Bağımsızlık

Name of Thesis: Diplomatic Relations of Republic of Turkey – Republic of Kosovo (2008-2016)

Prepared by: Züleyha YILMAZ

ABSTRACT

Kosovo is the name of a small plain in the Balkan Peninsula. The region, which has fertile lands, hosted many civilizations since prehistoric times. Although different ethnic groups had lived in Kosovo, Albanians, considering their population growth, were the majority group throughout the history. Kosovo territory witnessed the conflict between serbians and albanians who strive for the domination. Because of political conjuncture, regions with high geostrategic and geopolitic importance, are the arena for the great powers to gain more resources and influence over one and other. The conflict in Balkan Peninsula has been evolving an inextricable situation with the participation of great powers such as USA and Russian Federation.

Economic, political and sociocultural relations continues between Republic of Turkey and Balkan countries and particularly Kosovo which share common history. This common history which means being a part of Ottoman Empire, ensures friendly relations with Turkey. Turkey always try to improve diplomatic relations and side with Kosovo. In 17 February 2008 Kosovo declared its independence and Republic of Turkey was the first state which recognized it. This helps to the recognition of Republic of Kosovo internationally.

Key words: Kosovo, Kosovo and Turkey, Diplomatic Relations, Serbs, Albanians, Independence

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti – Kosova Cumhuriyeti Diplomatik ilişkileri (2008-2016), başlığı altında Kosova'nın tarihsel süreçte Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkileri incelenmiştir. Kosova'nın bağımsızlığını kazanma yolunda karşılaştığı güçlükler ve Türkiye Cumhuriyeti ile olan ilişkisi dönemin tarihi ve siyasi unsurlarıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda kitap, makale, bildiriler, döneme ait yerel ve ulusal gazeteler, internet sayfaları, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı kaynaklarından yararlanılmıştır.

Bu çalışmamda bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen başta değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. İbrahim KAMİL başta olmak üzere, bu yoğun çalışma süreci safhasında beni her zaman destekleyen aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	v
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

KOSOVA'NIN KURUMSAL YAPILANDIRILMASI

1. Kosova'nın Devlet Olarak Tanınması	1
1.1.Siyasal Partilerin Kurulması	11
1.2. Anayasal Düzenin Oluşturulması.....	24

II. BÖLÜM

TÜRKİYE-KOSOVA DİPLOMATİK İLİŞKİLERİ

1. Türkiye Kosova İlişkilerinin Başlaması	27
1.1.Cumhurbaşkanları ve Başbakanlar Düzeyinde Görüşmeler	38
1.2. Dışişleri Bakanları Düzeyinde Görüşmeler	42
1.3. Sivil Toplum Kuruluşları Düzeyinde Görüşmeler.....	52

III. BÖLÜM

İKİ ÜLKE ARASINDA İMZALANAN ANTLAŞMALAR

1. Siyasi Antlaşmalar	55
1.1. Ekonomik Antlaşmalar	56
1.2. Kültürel Antlaşmalar	57
1.3. Askeri Antlaşmalar.....	59

SONUÇ	61
KAYNAKÇA	65
EKLER	73

KISALTMALAR

- AAK:** Kosova'nın Geleceği İttifakı
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AKR: Yeni Kosova İttifakı
BKT: Ulusal Ticaret Bankası
BM: Birleşmiş Milletler
EULEX: Avrupa Birliği Hukuk Kuralı Misyonu
G.I SDP: Demokrasi ve Adalet Hareketi
G. I Srpska: Sırp Sivil Hareketi
IMF: Uluslararası Para Fonu
İİT: İslam İşbirliği Teşkilatı
KTB: Kosova Türk Birliği
KDTP: Kosova Demokratik Türk Partisi
KTAP: Kosova Türk Adalet Partisi
KTB: Kosova Türk Birliği
KFOR: Kosova Barış Gücü
LİSBA: İslami Hareketi
NATO: Kuzey Atlantik İttifak Örgütü
NİSMA: Kosova için Sivil Girişim
PDK: Kosova Demokrat Partisi
PD: Adalet Partisi
PPDK: Demokratik İlerleme Partisi
PDK: Kosova Demokrat Partisi
SLS: Bağımsız Liberal Parti
TMK: Geçici Hükümetin Kurulması ve Kosova Koruma Tugayı
TEB: Türk Ekonomi Bankası
TİKA: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

UNMİK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

UÇK: Kosova Kurtuluş Ordusu

VV: Kendin Karar Ver Hareketi

YETKM: Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

I. BÖLÜM

KOSOVA'NIN KURUMSAL YAPILANDIRILMASI

1. Kosova'nın Devlet Olarak Tanınması

Balkan yarımadasında küçük bir ovanın adıdır Kosova, bu ismin nereden geldiğine dair çokça rivayetler vardır. Bu rivayetlerin arasından en bilinenine baktığımızda ise 14. yüzyıldan günümüze kadar kullanılan Kosova kelimesi karşımıza çıkmaktadır. Slavca, kuş ovası yani karatavuk tarlası anlamına gelmektedir. Bu kuşların çok sık görülmesiyle var olmuş bir kelimedir.¹

Tarihin her döneminde dikkat çekici bir konumda olan Kosova ovası, milattan önceki dönemlerden bu yana önemini korumuştur. Verimli topraklara sahip olan bu küçük ova tarih öncesi çağlardan bu yana çeşitli medeniyetlerin ev sahipliğini yapmıştır. Kosova içinde barındırdığı etnik farklılıklalar nedeniyle tarihi süreçte zengin bir kültürel yaşamı olmuştur. Bu farklılıktan doğan sorunlarla tarihi süreçte ve günümüzde hala çözilemeyen konularla dünya tarihi içinde önemini korumaya devam etmektedir.²

---

¹ Karatay, Osman, Kosova, Kanlı Ova, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998 s.36; ÜNLÜ, Mucize, Kosova Vilayeti 1877-1912, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara, 2014 s.15

² Baş, Numan, "Kosova Sorunun Ortaya Çıkışı ve Balkanlar Üzerine Etkiler", Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009 s. 50-52

Arnavutlar bölgeye, Sırlardan önce ataları olan İllirler'in geldiğini Kosova'nın kendilerine ait olduğunu savunmuştur. Sırlar ise bölgeye Arnavutlardan önce geldiklerini söylemiştir.³ Bu iki toplum etnik, din ve dil gibi farklılıklarına rağmen, Kosova'yı vatanları kabul etmiştir. Kosova'nın sınırları belirlenirken milliyetler gözünde bulundurulmamıştır, bundan dolayı bir asırdır yaşanan sorunlar sürmektedir. Arnavut ve Sırların, Kosova topraklarını ele geçirmek için mücadelesi bölgedeki sorunların uzun yıllar çözülmesine engel olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğunun, egemenliği altında uzun yıllar varlığını sürdüren Balkan coğrafyası, Osmanlı'da olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti içinde çok önemli bir yere sahiptir. Tarihsel süreç içerisinde Balkanlar, Türklerin uluslararası alanda politikalarını belirleyici unsurlardan biri olmaya devam etmiştir. Balkan coğrafyasının siyasi, ekonomik ve askeri gibi konularda önemli bir yapıya sahip olması nedeniyle Türkiye dış politikasını şekillendirmesi açısından Balkanlara önem vermektedir.⁴

Tarihin her döneminde egemen güçler stratejik öneme sahip yerlerde çeşitli mücadelelerde bulunmuşlar ve kendileri için önemli olan bu coğrafyaları egemenlikleri altına almışlardır. Kosova, Balkanlarda Soğuk savaşın bitmesinin ardından bağımsızlığını kazanmış ülkelerden biridir. Soğuk savaş sonrasında sınırların değişmesiyle sıcak çatışmaların yaşandığı yerlerden biri haline gelen Kosova, içinde barındırdığı etnik unsurların zenginliği nedeniyle bu grupların egemenlik mücadelesine sahne olmuştur. Kosova'nın nüfus oranı 1.9- 2,5 milyon arasındadır. Kosova nüfusunun %90'nı Arnavut'tur. Arnavutlar bağımsızlık mücadelesi verirken diğer etnik gruplardan biri olan Sırların ise nüfusları azınlıkta kalmış ve bu coğrafyada kendi hâkimiyetlerini var etmek istemişlerdir. Bu istekler

---

³ Yılmaz, Murat, Kosova, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2005 s.28

⁴ Oran, Baskın, Türk Dış Politikası Cilt II 1980-2001, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008 s. 171

sonucunda Kosova’da uzun yıllar devam edecek etnik, dini ve milliyetçi mücadeleler verilmiş balkanlar kaynaklı bir kazan durumuna gelmiştir.⁵

Arnavutlardan sonra Kosova nüfusu içinde en büyük çoğunluk Sırlara aittir. Geri kalan kısmı ise; Türkler, Boşnaklar, Romanlar ve Goraniler oluşturmaktadır. Kosova’da; Arnavutça ve Sırpça resmi dil olmakla birlikte Boşnakça, Türkçe gibi dillerde kullanılmaktadır. Müslüman nüfus büyük çoğunluğu oluşturmaktadır, bunun yanında Katolik, Ortodoks gibi dinlerde vardır.⁶

Balkanlar, tarihi süreç içerisinde her zaman jeopolitik ve jeostratejik elverişli konumundan dolayı öneme sahip olmuştur. Haritada baktığımızda küçük bir ova olan Kosova stratejik öneminden dolayı ve zengin yer altı kaynaklarının varlığı ile egemen güçler için daha da önemli hale gelmiştir. Kosova günümüzde; Sırbistan, Makedonya, Arnavutluk ve Karadağ ile sınır koşusu durumundadır. Kosova 10.887 km yüzölçümü ile kurşun, çinko, kömür, uranyum, nikel, magnezyum, linyit, kaolin, krom, boksit gibi zengin kaynaklara sahiptir.⁷

Soğuk savaşın bittiği süreci izleyen dönemde 1989 ve 1990 yılları arasında Kosova varlığını göstermeye başlamıştır. Bu süreçte yaşanan Arnavut Sırp çatışması ise NATO’nun dâhil olmasıyla birlikte Kosova’yı yeniden yapılandırma fikri ile gelişmeler yaşanmıştır. Uluslararası bu kuruluşlarla birlikte yürütülen faaliyetlerin esas amaçları kaybolan düzeni ve barış ortamını geri getirmek ve bunun sonucunda eski düzeni var etmeye devam etmektir.⁸

---

⁵Sarı, İbrahim, “Kosova’nın Bağımsızlığının Uluslararası Sistem Bağlamında Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010, s. 57-58.

⁶ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html> 05.11.2018

⁷ EMİROĞLU, Hüseyin, Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu, Orient Yayınları, Ankara, 2006 s. 64; Ek1; Kosovahaber,2018; https://www.bodto.org.tr/images/other/kosova_ulke%20_raporu.pdf 05,04,2018

⁸ Esercan, Kemal, “Soğuk Savaş Sonrası Yeni Diplomasi Anlayışı”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2006 s. 28

NATO, Kosova'ya müdahalesinde ekonomik ve siyasal bir amaç taşımaktadır. Kosova'da barış ortamının, siyasal ve ekonomik düzenin yeniden yapılandırılmasıyla birlikte ABD ve diğer batılı devletlerin hâkimiyetlerini sağlamaları açısından önem taşımaktadır.⁹

Soğuk savaş sonrası Türkiye'nin Balkan coğrafyasıyla ilgili izlediği politikalara baktığımızda şunları görmekteyiz; Balkan coğrafyasında barışın ve istikrarın desteklenmesi yönünde adımlar atmış, bu coğrafyadaki Türk azınlıkların haklarının korunmasını sağlamak ve ekonomik, siyasi çıkarları doğrultusunda politikalar izlemiştir.¹⁰ Türkiye, izlediği balkan politikaları gereği doğrultusunda bölgeyle ekonomik iş birlikleri geliştirmeyi ve dengeli bölgesel siyaseti ile yumuşak güç unsuru olmayı sürdürmektedir. Resmî kurumlar doğrultusunda ya da sivil toplum kuruluşlarının öncülüğünde sosyal kültürel faaliyetler ile siyasi ve ekonomik anlamda iş birliğini geliştirmeye yönelik projeler hayata geçirilmiştir.

Balkan coğrafyasının yaşadığı sorunlar ve Yugoslavya'nın dağılmasının ardından Türkiye barış ve istikrarın devam edebilmesi için gerekli adımları atmış siyasi ve askeri faaliyetlerde bulunmuştur. Türkiye, bu dönemde uluslararası alanda ABD ile iş birliği içerisinde sürece dâhil olmuş ve barış ortamını sağlamak adına faaliyetlerde bulunulmuştur.¹¹

Kosova'nın tarihi süreçte yeniden yapılandırma aşamalarını daha iyi anlayabilmek adına Kosova'nın tarihi sürecine biraz daha detaylı bakmakta fayda sağlayacaktır. Kosova'nın uluslararası bir yönetimle yeniden yapılandırma

⁹ Yiğittepe, Levent, NATO: Güvenlik Politikaları ve Terörle Mücadele Stratejileri, İstanbul, 2017, s. 24-47

¹⁰ Karabulut, Bilal, "Türkiye'nin Balkanlarla İlişkileri:2008-2012 Dönemi", Türk Dış Politikası, Barış Platin Kitap, Ankara, 2012 s.1126-1140

¹¹ Uzgel, İlhan, "Türkiye ve Balkanlar: İstikrarın Sağlanmasında Türkiye'nin Rolü" Günümüzde Türkiye'nin Dış Politikası, Derl. Barry Rubin ve Kemal Kirişçi, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2002 s.90-95

çalışmalarına başlanmıştır. Bu süreçte 24 Mart 1999 tarihindeki NATO müdahalesi ve BM Güvenlik Konseyi tarafından 10 Haziran 1999 yılında, 1244 sayılı karar bağlamında Kosova'nın bağımsızlığı ilan edilmiştir.¹²

BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararının kabul edilmesiyle birlikte, Genel Sekreter Özel Temsilcisi'nin yasama ve yürütme yetkisini koruduğu ancak Kosova'daki siyasi güçlerin temsilinin geçici olarak UNMIK idari yönetim ile paylaşılacağı kararlaştırılmıştır. Kosova'nın tüm toplulukları adil bir temsili ile geçici yönetimine dâhil edilecektir. Finans ve ekonomik kalkınma alanları oluşturulacaktır; yeniden yapılanma ve bağış koordinasyonu, iş yönetimi ve ticaret; eğitim ve bilim, kültürel ilişkiler; adalet, sağlık ve sosyal refah; tarım ve çevreyi koruma, güvenlik ve acil yardım; demokratikleşme ve medya geliştirme, yerel yönetim ve göç sorunları ele alınacak konulardır.¹³

Türkiye, 1999 tarihinde Kosova Savaşı sürecinde bölgeye her konuda yardımcı olmuştur.¹⁴ Türkiye balkanlara devlet desteğinin yanı sıra toplum olarak da desteğini sürdürmekten geri durmamıştır.¹⁵ 2009-2010 yılları arasında Türkiye'nin de başkanlığını yaptığı ve bölgesel iş birliğine dayanan balkan coğrafyasını bir çatı altında toplamayı hedefleyen Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci ile ülkeler arası güvenlik, ekonomik ve siyasi anlamda iş birliği içinde ilerlemek hedefiyle oluşturulan bu forum barışın ve güvenliğin sağlanması adına önemli girişimlerde bulunmuştur.¹⁶

Bu süreç 2008 yılından sonrada devam etmiştir. UNMIK, Rambuye anlaşması ile Kosova'ya yönetim hakkına sahip olmuştur. KFOR (Kosova Barış Gücü) ise

¹² Esercan, Kemal, "Soğuk Savaş Sonrası Yeni Diplomasi Anlayışı", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2006 s. 28

¹³ <https://unmik.unmissions.org/115-kosovo-political-leaders-agree-share-administration-kosovo-unmik-05.04.2018>

¹⁴ Hale, William, Türk Dış Politikası 1774-2000, Çev. Petek Demir, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2003 s. 277-280

¹⁵ Hale, a.g.e, s. 277- 282

¹⁶ www.mfa.gov.tr, 21.08.2012

NATO'nun en güçlü askeri yapılarından biri güvenlik açısından Kosova'nın Prizren bölgesinde varlığını sürdürmüştür. TMK (Geçici Hükümetin Kurulması ve Kosova Koruma Tugayı) Rambuye anlaşması ile Kosova'da yaşanan olumsuz olaylardan dolayı bu anlaşma ile ülkenin güvenliğini sağlayacak geçici bir hükümet kurulması netleştirilmiştir. UNMİK' in varlığı altında Rambuye anlaşması ile kurulan geçici hükümet varlığını 2001 yılındaki seçimlere kadar devam ettirebilmiştir.¹⁷

TMK' nin görevlerine baktığımızda öncelikle şunlar göze çarpar niteliktedir. Kosova'daki tüm halkları eşit hale getirecek bir noktada duracaktır ayrımcılık yapamayacak ve tüm halkı temsilinden sorumlu olacaktır. Kosova'da yaşayan azınlık halklarının işe yerleştirilmelerini ve toplumun yeniden inşa edilmesinde etkin bir şekilde görev almıştır.¹⁸

UNMİK' in görevlerine baktığımızda; Güvenliğini sağlayamayan Kosova'nın, güvenliğinden sorumlu olan yapı savaş sonrasında KFOR birlikleri olmuştur. KFOR Kosova'nın güvenliğinden sorumluyken UNMİK ise yıkılan hükümet sisteminden ve insanların barışçıl bir şekilde yaşayacağı bir ortamı var etmekten sorumluydu.¹⁹

UNMİK' in görevi Kosova'da dini ve etnik ayrım yapmadan herkesin birlikte yaşadığı ve birlikte yönettiği bir yapı oluşturmaktır. BM'nin birimi olarak faaliyet gösteren ve barışı sağlamak için etkin bir faaliyette bulunan bu yapı aslında uluslararası faaliyet gösteren kurumların amaçlarını gözler önüne sermektedir.

---

¹⁷ Ferizi, Valdrin, "Kosova- Türkiye Diplomatik İlişkileri 1990-2015", Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2017 64-65

¹⁸<https://unmik.unmissions.org/115-kosovo-political-leaders-agree-share-administration-kosovo-unmik-03.05.2018>

¹⁹ Ferizi, a.g.e, s. 277- 282 65-68

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf

Kosova'nın yapılandırılmasında siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal faaliyetlerin yapılmasında sorumluluk almıştır.²⁰

UNMIK başkanı Bernard Kouchner, Kosova'da barışın ve adaletin sağlanmasının çok önemli olduğunu, demokrasinin, Kosova'ya getirilmesi gerektiğine vurgu yapan açıklamalarda bulunmuştur. Bu sürecin ardından Kosova için gerçekleştirmeyi planladığı amaçları açıklamıştır. 12 Haziran 1999'da sunulan bu raporun içeriği şu şekildedir.²¹ Kurtuluş Ordusu silahsızlandırılacak ve TMK süreci devir alacaktır. Bu sürecin yürütülmesinden ise NATO ve KFOR sorumlu olacaktır.²²

Kosova'nın yeniden yapılandırma sürecini yönetecek olan Avrupa Birliğidir. Kosova'nın demokratik bir düzene kavuşması, yapılandırılmasının tamamlanması ve seçimlerin yapılması gibi konular öncelikli çözülmesi gereken sorunlardır. NATO'nun bir üyesi olan Türkiye, bölgede söz sahibi olarak UNMIK' in her kurumunda bulunmuş ve 1999 yılından Priştine' deki eşgüdüm ofisiyle, Kosova'nın devletleşme sürecinde önemli rol oynamıştır.²³

Türkiye Kosova'nın devletleşme sürecine büyük bir destek vermiştir. Kosova'nın güvenliğinden ve eğitimden sorumlu olan Türkiye, Kosova'nın polis eğitimlerine de destek vermiştir. Kosova'yı yapılandırma döneminde Türkiye, bilgi,

---

²⁰ Ferizi, a.g.e, s. 277- 282 65-70

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf
08.10.2018

²¹ Ferizi, a.g.e, s. 277- 282 66

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf
08.10.2018

²² Ferizi, a.g.e, s. 277- 282; 67- 68

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf
08.10.2018

²³http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf
f 08.10.2018; Ferizi, a.g.e, s. 277- 282; 68

beceri ve tecrübeli polisleriyle eğitimler vermiş Kosova'nın demokrasiye geçişinde yadsınmaz bir rol oynamıştır.²⁴

Birleşmiş Milletler Uluslararası polisi, Kosova polis adaylarını, UNMIK Uluslararası polisinin rehberliğinde çalışacak ve Kosova'nın tüm halkının güvenliğini sağlamak için en yüksek düzeyde polis eğitim verecektir. Bu çalışmalara 3.000 kadar subay eğitecek ve her subay, deneyimli BM polis memurları ile saha çalışmaları da dâhil olmak üzere, 33 hafta eğitim geçirecek. İnsan hakları ve hukuku ile uğraşan demokratik polis dersleri, müfredatın önemli bir parçası olacaktır.²⁵

Kosova, bu süreçte UNMIK'in izni ölçüde 2001 yılında oluşturulan demokrasi kurumlarından faydalanmaktaydı. Sürecin sonunda Sırp ve Arnavut ilişkilerinin daha da gerginleşmesinden sonra UNMIK'in işlevsiz kaldığı düşünülmeye başlanmıştır. Bu nedenle zaman içinde yeni kurumlara ihtiyaç doğmuştur. Kosova'nın bağımsızlığı ile ilgili rapora 2007 yılında ABD, AB, NATO destek vermiştir. Bu raporla birlikte Kosova'da statü sorunu çözülmüş ve bağımsızlık ilan edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti bu süreçte Kosova'nın yanında yer almış ve Türklerin yoğunlukta yaşadığı Priştine'de, eşgüdüm ofisi aracılığıyla Kosova yanlısı faaliyetlerde bulunarak destek vermiştir.²⁶

Kosova'nın Bağımsızlığını ilanı sürecinde, Sırbistan ve Rusya bu durumdan rahatsız olmuş ve görüşmeler başlamıştır. Ancak bu görüşmeler sonuçsuz kalması ile sona erdirilmiştir. Kosova ve Sırbistan arasında başlayan görüşmelerde iki ülkenin iş birliği ile barışçıl bir ortamı sağlamaları hedeflenmiştir. Ancak çıkar çatışmaları ve tarihsel süreçte yaşananlar, güven sorununu ortaya çıkarmış bu nedenle istenilen

²⁴http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf f 08.10.2018; Ferizi, a.g.e, s. 277- 282; 67-68

²⁵ <https://unmik.unmissions.org/14-kosova-police-service> 08.10.2018; Ferizi, a.g.e, s. 277- 282

²⁶http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf f 08.10.2018; Ferizi, a.g.e, s. 277- 282 69-70

barış ortamı tam anlamında sağlanamamıştır. Rusya, 1244 sayılı karara dayanarak Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmayı sürdürmüştür. Rusya, bu süreçte Sırbistan'ı destekleyen faaliyetlerde bulunmuştur.²⁷

Kosova'da 2007 yılında yapılan seçim sonucunda Demokrat Parti seçimlerin galibi olmuştur. Haşim Taci'nin başkanlığında, artık Kosova bağımsızlık mücadelesini daha inançlı bir şekilde yürütmeye devam etmiştir. Bu tarihsel sürecin ardından Kosova Parlamentosu öncülüğünde, 17 Şubat 2008'de Priştine'da yapılan toplantıda Ahtisari Planına dayanılarak Kosova Devletinin bağımsız bir devletin kurulduğu açıklanmıştır.²⁸ Kosova, bağımsız ve hür olmakla gurur duyduğunu ilan etmiştir. Kosova, özgür ve bağımsız bir ülke olarak ilan edilmiştir.²⁹

Bağımsızlık kararının ardından, Haşim Taci yaptığı konuşmada Kosova'nın bağımsız, egemen ve demokratik bir devlet olduğunu söylemiştir. Bağımsızlığın ilanının haklı nedenlere dayandırılmış ve tüm devletlere kendilerini destekleme konusunda bir çağrıda bulunmuştur.³⁰ Ayrıca Başbakan Hashim Thaçi, Ahtisari Planına uyacaklarının sözünü vermiştir.

Kosova'nın bayrağı mecliste tanıtılmıştır; koyu alt zeminin ortasında, altın renkli Kosova silüetinin üzerinde, altı tane yıldız vardır. Bu yıldızlar, Kosova'da yaşayan etnik unsurları temsil etmektedir.³¹ Bu sürecin öncesinde Arnavutlara ait olan, kırmızı zemin üzerine siyah iki kafalı kartal tasvirini kullanmışlardır.

---

²⁷http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf 08.10.2018; Ferizi, a.g.e, s. 277- 282 70-72

²⁸ Ferizi, a.g.e, s. 277- 282 72-73

²⁹ <http://www.milligazete.com.tr/makale/kosovada-cosku-ve-sevinc-sirbistanda-ofke-ve-kin-101071.htm>, 18.01.2018

³⁰ Ferizi, a.g.e, s. 277- 282 72

³¹ Ek2, www.uib.org.tr/tr/kbfile/kosova-ulke-raporu-msm-sektoru-acisindan 05.08.2018

Türkiye 18 Şubat 2008 yılında Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden biri olmuştur. Ardından; ABD, Almanya, Arnavutluk gibi çok sayıda devletten destek görülmüşlerdir. Ancak BM Güvenlik Konseyi daimî üyeleri Rusya, Çin ve AB üyeleri olan İspanya, Yunanistan, Romanya, Slovakya ile Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney Kıbrıs Rum Kesimi) Kosova'yı tanımayı kabul etmemişlerdir. Kosova, BM'ye üyelik başvurusunda bulunamadığı gibi, Avrupalı devletlerin itirazları sonucunda AGİT ve Avrupa Konseyine katılamamıştır.³² Kosova, bazı batılı devletlerin destekleri ile IMF ve dünya bankasına üye olabilmıştır. Kosova, bağımsızlık ilanını sonrasında BM üyesi devletlerin içerisinde, 113 devlet Kosova'yı tanımış ve bu süreçte en büyük desteği ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa'dan görmüştür.

Kosova'nın bağımsızlık mücadelesinde yanında olan Türkiye, bağımsızlığını yeni kazanan bu devletin her alanda destekleyicisi ve yardımcısı olmuştur.³³ Balkan Politikasının şekillenmesinde bölgede yaşayan Türklerin varlığının etkili olmasının yanı sıra Müslüman nüfusun hatırı sayılır çoğunlukta olması nedeniyle Türkiye'ye ayrı bir sorumluluk yüklenmektedir. Türkiye'nin barış yanlışı politikalarıyla birlikte Kosova kendisini uluslararası anlamda bir güvence bulmuştur. Türkiye, Kosova'nın ekonomik, siyasi, kültürel, askeri ve sosyal alanlarda gelişmesi için yardımlar yapmıştır. Bunların yanı sıra Kosova'nın sesini uluslararası düzeyde ve Avrupa Birliğinde duyurmaya çalışmıştır.

---

³² <http://www.mfa-ks.net/?page=2,33>, 13.07.2018

³³ Ferizi, a.g.e, s. 73-74

1.1.Siyasal Partilerin Kurulması

PDK (Kosova Demokrat Partisi)

1993'te Kosova Demokrat Partisi (PDK) ve Kosova Kurtuluş Ordusu'nun (UÇK) savaş sonrasında demokratik bir düzen ile şekillendirilmesi adına 1999'da kurulmuştur. Kosova tarihindeki en güçlü siyasi partilerden birisidir. Kosova Demokratik İlerleme Partisi (PPDK) kuruluşuna büyük katkı sağlamıştır. Uzun bir dönem Hashim Taçi parti başkanı olmaya devam etmiştir.³⁴

2007 yılında yapılan seçimlerde bağımsızlığa giden yolda insanların ilgisiyle karşılanmış ve büyük bir oy farkına sahip olarak lider konuma gelmiştir. Kosova'nın bağımsızlığını ilan ettiği tarih olan 2008 yılında ise etkinliğini oldukça hissettirerek devam etmiştir. Daha sonraki süreçte 2010 yılları ve 2014 yıllarında yapılan seçimlerde oy oranı düşmüş ve Kosova içindeki iktidarını kaybetmiştir.³⁵ Kosova 8 Haziran 2014 tarihinde yapılan erken genel seçim ile iktidarın ortağı olarak PDK yüzde 30,38 oy oranı ile 37 milletvekili çıkararak seçimi ilk sırada tamamlamıştır.³⁶ PDK, için Kosova'nın bağımsızlığı bölgede barış ve istikrar için gerekli bir şart olmuştur. Kosova'daki demokratik isteklerin ülkenin bağımsızlığı konusundaki istekler gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. PDK, UNMIK ile ortak bir yönetim oluşturmuş AGİT, Kosova halkının iradesine göre gerçekleşmiştir.³⁷

³⁴http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf.42 04.03.2018;
<https://www.uik.org.tr/tubakov/dataset/belgeler/AA-Belgeler/KFOR.pdf> 05.04.2018

³⁵http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf s.43- 44

³⁶<http://www.mfa.gov.tr/kosova-siyasi-gorunumu.tr.mfa>13.07.2018;
<https://www.haberturk.com/dunya/haber/56286-kosova-bagimsizligini-ilan-etti#> 05.04.2018

³⁷ <https://www.pdk.info/service/post/10447/pavaresia-e-kosoves> 06.08.2018;
http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf 40

PDK, Kosova'daki eğitim sisteminin modernizasyonu ve batı demokrasisi devletlerin standartlarına uygun hazırlanacaktır. PDK tarafından yenilikçi çalışmalar yapılacak ve uzmanlar ile iş birliği yapılarak modern toplumun oluşumu için çalışmalar hazırlanacaktır.³⁸

PDK, Kosova'da parlamenter demokrasi devletinin çizgisinde ilerleyerek hukukun üstünlüğü ile tüm demokratik kurumları oluşturma yönünde adımlar atmıştır. Kosova'nın savunma güçlerine büyük bir önem vermekle birlikte savunma güçlerinin siyasallaştırılmasına karşı çıkmıştır. Küreselleşmenin ve bilimsel ilerlemenin durmadığı dünyada, Parti, işletmelerin gelişmesini ve uyum sağlamasını sağlayacak ve aynı zamanda yeni girişimlerin kurulmasını destekleyecek koşullar yaratmayı amaçlamıştır. PDK güçlü ve rekabetçi bir pazara kendini hazırlamaya çalışmış bunun için verimli bir istihdam politikası oluşturmaya özen göstermiştir. PDK, Kosova'da sağlıklı bir toplum yaratmak için bütün vatandaşların sağlığını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. PDK, çevreyi ekolojik kirlilikten, bilinçsiz yıkımdan, özellikle ormanları korumakla ilgilenecektir. Mekânsal planlama ve şehir planlama, arazi düzenleme ve geliştirme planlamasına önem vermişlerdir.³⁹

Bu parti Kosova devletinin özgürlüğüne, Avrupa standartlarına ulaşmayı hedef almış ve ekonomik konulara öncelik vermiş bulunmakta ve uzun süre Kosova için birinci parti olarak liderliğine devam etmiştir. Parti siyasi koşullar düşünüldüğünde kendisinde her zaman destek olan ABD ve Türkiye yanlısı bir politika çizdiği gözlenmektedir. Günümüzde hala etkili olan bu partinin kurucuları Kosova savaşında bizzat rol almış kişileri oluşturduğu ve hala birçok etkisi bulunan bir siyasi partidir.⁴⁰

³⁸ <https://www.pdk.info/service/post/10480/modernizimi-i-arsimit;>
http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

³⁹ <https://www.pdk.info/service/post/10482/ambienti;>
http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁴⁰ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

LDK (Kosova Demokrat Birliği)

İbrahim Rugova tarafından Kosova Demokrat Birliği (LDK), Kosova Savaşı'nın en acı günlerinde Miloseviç güçlerine karşı mücadele etmek amacıyla 1989'da kurulmuştur. Kosova'nın baskılara maruz bırakıldığı bu dönemde LDK'yı Kosova'da kurmuş olan Rugova barışçıl siyasetiyle öne çıkmış konumdaydı Kosova'nın tarihi süreçte bağımsızlığa giden yolunda önemli adımlar atmış ve faaliyetlerde bulunmuştur. ⁴¹ LDK Partisi Başkanı ve Başbakan İsa Mustafa; Kosova'nın bağımsızlığını sağlayan adımları ile bugün Kosova bağımsız bir ülke olarak dünyada tanınmış durumda olduğu söylemektedir.⁴²

Kosova'nın bağımsızlığı sürecinde yaptığı desteklerle birlikte LDK partisi 2000'li yıllarda Kosova'nın siyasi temsilciliğini tek başına üstelenmiştir. LDK'yı kuran kişi Rugova'nın Barışçıl bir siyasi çizgide bulunmasından dolayı Ulusun Babası ve balkanların Ghandi'si unvanı ona layık bulunmuştur. Savaş zamanında barış yanlısı politikaları ile öne çıkmıştır. 1998 yılında Rugova, Münster şehrinin Hoşgörü Ödülü'nü ve Avrupa Parlamentosu Sakharov Ödülü'nü almıştır. Paris Üniversitesi'nden 1996 yılında Rugova'ya fahri doktora unvanı veren belgede, zamanımızın en büyük barış dostu biri denilmiştir. Bu süreç sonundan Rugova ölümünün ardından siyasi anlamda partide bazı değişiklikler olmuştur. Bu süreçte baktığımızda partinin çizgisinde görüş ayrılıkları yaşanmış ve parti içinde yeni oluşumlar meydana gelmiştir. Parti içinde çözülemeyen sorunların ardından partiden çıkanlar ve başka partilere geçenler olmuştur.⁴³

⁴¹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁴² <https://www.haberler.com/kosova-nin-en-eski-partisi-ldk-kurulusunun-25-inci-6801581-haberi/> ; http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁴³http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf;

<http://www.prizrenliler.org18.04.2018>;

<https://www.elmundo.es/elmundo/2004/10/24/internacional/1098654200.html>

11.04.2018;

<https://www.spiegel.de/politik/ausland/kosovo-praesident-rugova-der-gandhi-des-balkans-ist-tot-a-396663.html>;<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagimsiz-kosova-10-yasinda/1065816> 12.04.2018

2014 yılında yapılan seçimlerin sonucunda ise LDK için büyük bir şans oluşmuş ve kurulan koalisyon yönetiminde bu seçimlerin ardından ikinci parti olarak varlığını göstermiştir.⁴⁴

AAK (Kosova'nın Geleceği İttifakı)

Kosova'nın Geleceği İttifakı (AAK) Ramush Haradinaj önderliğinde 2001 yılında kurulmuştur. AAK' nin siyasi olarak yapısına baktığımızda sağ yöneliminde olduğu görülmektedir. Bu nedenle Kosova halkında özellikle milliyetçi kesim üzerinde etkisini göstermektedir. Parti ekonomide liberalleşmeyi savunurken, toplumun muhafazakâr varlığına saygı göstermektedir. Bu milliyetçi parti AB ve ABD politikalarını benimsemiş durumdadır. Bu parti dinin geri planda bulunması gerektiğini savunmaktadırlar, milli kimliğinin dinin öne çıkmasıyla zarara uğrayacağını düşünmektedir.⁴⁵

Eski bir Kosova Kurtuluş Ordusu komutanı olan Haradinaj, 2000 yılında savaştan hemen sonra siyasete girmiştir. 2004'te yapılan ikinci seçimlerden sonra Kosova'nın başbakanı oldu ve iddianamenin Mart 2005'te kamuoyuna açıklanmasına kadar hükümete önderlik etti ve suçlu olduğu düşünüldüğü için kendisi teslim olmuştur.⁴⁶ Lahey Mahkemesi, 1990'ların sonlarındaki Kosova ihtilafı sırasında savaş suçu işlemekle ilgili tüm suçlamalardan Haradinaj, Balaj ve Brahimaj'ı beraat etmeleri yönünde karar almıştır.⁴⁷

⁴⁴ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf s.51

⁴⁵ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf s.51

⁴⁶ <https://balkaninsight.com/2007/11/06/haradinaj-supporters-mass-in-kosovo/> 04.03.2018

⁴⁷ <https://balkaninsight.com/2012/11/29/haradinaj-returns-to-kosovo-as-free-man/> 05.03.2018

Kosova'nın bağımsız ve siyasi varlığını koruması gerektiği düşünülürken aynı zamanda Arnavutlar ile ilişkilerinin ekonomik ve kültürel ilişkiler şeklinde devam ettirilmesini savunmuşlardır.⁴⁸

Müslümanların tepkisini çeken açıklamalarla birlikte hükümetin ve partilerin yolsuzluk iddialarının ortaya çıkması nedeniyle Kosova'da bu dönemde özellikle yolsuzluk konusunda ve kötü yönetim ile ilgili söylemlerin sonucunda halk merkezli bir yönetim anlayışı savunulmuştur.⁴⁹

Haradinay'ın avukatı Ben Emmerson yaptığı açıklamada; Özgür Kosova'nın lideri olarak bulunduğu yerde yolsuzluklar ile mücadele edeceğini ve bununla sıkı bir şekilde ilgileneceğini söylemiştir.⁵⁰

AKR (Yeni Kosova İttifakı)

Yeni Kosova İttifakı (AKR), işadamı Behgjet Pacolli tarafından kurulmuştur. 13 vekille parlamentoda yerini almıştır. AKR'nin Arnavut milliyetçiliği vurgusu da partinin kısa sürede tutulmasında etkili olmuştur. AKR partisi, liberal ekonomiyi desteklemiş olarak ortaya çıkmıştır. Behgjet Pacolli'nin güçlü bir figür olması nedeniyle isminin partinin önüne geçmesi, partinin Pacolli'nin partisi şeklinde anılmasına neden olmuştur. AKR, temelde ekonomik gelişime odaklanmıştır. AKR partisinin kuruluş amacına baktığımızda, serbest piyasa ekonomisini ülkede ilerletmeye çalışmıştır. Amaçlarından biride ülkede serbest piyasa ekonomisini ilerleyeceği koşulları oluşturmaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra,

⁴⁸http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf; <http://www.prizrenliler.org> 01.02.2018

⁴⁹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁵⁰ <https://balkaninsight.com/2012/11/29/haradinaj-returns-to-kosovo-as-free-man/> 04.05.2018

parti serbest ticaret alanlarının oluşturulması ve sanayinin gelişmesi konularına da ayrıca önem vermektedir. AKR, PDK ile koalisyon yaparak iktidarda yer almış ve Başbakan Yardımcılığı, Ticaret Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı ve Diaspora Bakanlığı gibi dört kilit bakanlık koltuğunu elde etmiştir. Ancak son 3-4 yıldır ciddi bir düşüş yaşamaktadır.⁵¹

. AKR genel başkan yardımcısı İbrahim Gashi, AKR' nin Başbakan Haşim Taçi liderliğindeki koalisyona girme konusunda PDK ile bir anlaşmaya vardığını bildirmiştir. Gashi şunları söylemiştir; Parti yakında bir toplantı yapacak ve koalisyon meselesini tartışarak bir karar verilecektir.⁵² Ancak AKR, seçim barajını aşmamış ve daha önce koalisyonda olduğu PDK' nın da zor pozisyonda kalmasına neden olmuştur.⁵³

VV (Kendin Karar Ver Hareketi)

VV Hareketi, ismini 1968'de halkların kendi kaderleri hakkında kendilerinin karar vermesi için atılan slogandan almaktadır. VV, Kosova'daki öğrenci gösterilerinin simge isimlerinden Albin Kurti tarafından 2004 yılında, aktif vatandaşlık ve doğrudan demokrasiye katılım hakkını savunma iddiasıyla ilk etapta belli etkinlikler yapan bir hareket olarak ortaya çıkmıştır.⁵⁴ VV, Kosova'nın dış müdahale olmadan da politika üretmesini sağlamayı hedeflemiştir. VV, Kosova'nın bütünüyle bağımsız olması amacıyla yola çıkmış ve hem iç hem de dış siyasetteki tercih ve tepkiler nedeniyle radikal milliyetçi bir parti olarak nitelendirilmiştir. VV, Kosova'nın egemenliğini savunan politikaları yanı sıra Arnavutların nüfusunun

⁵¹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁵² <https://balkaninsight.com/2010/12/22/akr-kosovo-to-work-with-international-community-on-martyr-report/> 06.02.2018

⁵³ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁵⁴ <https://balkangunlugu.com/2018/11/12/kosova-arnavutlari-yol-ayriminda-hashim-thaci-gidiyor-albin-kurti-geliyor/>

bulunduğu ülkelerin birleşmesi yönünde faaliyetler bulunmuştur. Kosova'da faaliyet gösterecek uluslararası oluşumların, müdahale etmesine karşı çıkmıştır.⁵⁵ Kurti, Kosova'nın Arnavutluk ile birleşmesi için çaba göstermiştir. Kurti'nin gençlik hareketi, Kosova'yı yönetmeye ve dizayn etmeye göre kurgulanmış ve UNMIK' in milletin menfaatlerine uymayan kararları önüne engel olmak için kurulmuştur.⁵⁶

12 Haziran 2005'te kurulan bir muhalif hareket olarak kuruluşundan itibaren Kosova siyasetinde çok önemli bir rol oynamıştır. Partinin lideri Albin Kurti, Kosova'nın Sırbistan ile yaşadığı çatışma sürecinde aktif şekilde siyasete katılmış Sırpların Kosova'ya uyguladıkları baskıların yerini günümüzde uluslararası kurumlara bıraktığını düşünen Kurti, VV' nin bu uluslararası faktörlerin varlığına karşı mücadele etmesi gerektiği konusunda yoğun çalışmalar yapılması gerektiğine inanmıştır. 2007 yılında Kosova'nın bağımsızlığına giden yol haritası olarak sunulan Ahtisaari Planı tanıtıldığında Priştine'de tertiplediği gösterilere 60.000 kişi toplamış ancak bu eylemler esnasında 2 kişinin ölmesi ve 80 kişinin yaralanması sebebiyle parti lideri Kurti, suçlu bulunarak yargılanmıştır.⁵⁷

Kosova'daki uluslararası kurumların varlığının ülkedeki sorunların çözümüne katkı sağlayacak faaliyetlerde bulunmadığı açıklanmıştır. Kosovalıların kendi sorunlarını kendi içlerinde çözmeleri gerektiğini savunmuştur. Bu açıklamaların ardından VV, Kosova'daki uluslararası kuruluşlar ile sorunların ardından 2010 yılında seçimlere katılma kararı vermiştir. Bu seçimlerde yüzde 12,62 gibi yüksek bir oy oranına ulaşan VV, seçimlerden itibaren Kosova siyasi arenasında ciddi bir konum elde etmiş ve bu konumunu günden güne kabul ettirmeye başlamıştır. 2010'daki seçim sonuçlarında VV' nin halk arasında popülerliği artmıştır. Kosova kamuoyunu etkilemeye başlamıştır. Partiyeye göre, ekonomik olarak

⁵⁵ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁵⁶ <https://balkangunlugu.com/2018/11/12/kosova-arnavutlari-yol-ayriminda-hashim-thaci-gidiyor-albin-kurti-geliyor/> 06.02.2018

⁵⁷ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

dışarıya bağımlı olan Kosova'ya destek veren ülkeler, Kosovalılara ekonomik destek ile kültürel değerlerini de empoze etmektedir. Milli kimliklerinin zayıflamaması konusunda dikkatli olunmasını savunmuşlardır. Yolsuzluklarla mücadele konusunu ön plana çıkarmaktadır. Halkla ve medya ile ilişkiler konusunda öne çıkan VV' nin siyasi reytingi son yıllarda sürekli artış göstermektedir.⁵⁸

Albin Kurti'nin siyasi gücü, Ashim Thaqi, Ramush Haradinaj, Fatmir Limaj gibi Kosova'nın güçlü siyasetçilerine karşı tek başına mücadele edebilmiştir. İşte bu üçlü siyasi, Albin Kurti' nin karşısına ancak seçim koalisyonu kurarak çıkabildiler. Albin Kurti'nin partisi seçimlerin sonucunda tek başına yüzde 35 oy almıştır. Birçok konuşmasında Kurti; Türkiye bize çok yardım etti. Bence Kosova ile Türkiye arasındaki ilişkiler iyi olmalı. Bizim hedefimiz NATO'ya girmek, Türkiye zaten NATO'da ve müttefikiz demiştir. Müttefik olarak kalmanın gerekli olduğunu savunmuştur. Aynı zamanda Türkiye ve Kosova ekonomik alanda endüstride de iş birliği içinde olmalı bu konuda adımların atılmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır.⁵⁹

NİSMA (Kosova için Sivil Girişim)

Kosova için Sivil Girişim (NİSMA), Jakup Krasniqi ve Fatmir Limaj'ın PDK' nın iki önemli kişisi yaşadıkları sıkıntılardan dolayı yollarını ayırmış ve yeni bir oluşum kurmuşlardı. Yeni kurulan partiye katılım çağrısında bulunan Limaj, yurttaşlarına önem veren bir hukuk devleti hedeflediklerini vurgulamıştır. Milliyetçi ve muhafazakâr görünümdeki bu parti PDK'nın yaptığı yanlışlıklardan kendilerine dersler çıkararak yeni ve daha sağlam bir oluşum olduklarını söylemektedir.⁶⁰ Milli

⁵⁸ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁵⁹ <https://balkangunlugu.com/2018/11/12/kosova-arnavutlari-yol-ayriminda-hashim-thaci-gidiyor-albin-kurti-geliyor/>

⁶⁰ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf ; <http://www.kosovahaber.net/?page=2,9,23562> 04.02.2018

konsey başkanı görevine seçilen Jakup Krasniqi, oluşum toplantısında hazır bulunanlara yaptığı ilk konuşmasında; Girişimin Kosova devletini güçlendireceğini söyleyerek yeni kurdukları siyasi oluşuma katılım çağrısında bulunmuştur.⁶¹

Partinin kuruluşundan kısa bir zaman sonra seçimler gerçekleşmiş ve NİSMA beklenenden daha yüksek bir oy oranıyla karşılaşmıştır. Kosova siyasi hayatına başarılı bir şekilde giriş yapan NİSMA partisi 2014 seçimlerinde ise birinci parti olarak PDK' nın önüne geçmiş ve hükümet ile koalisyon kurma gücüne ulaşmıştır.⁶²

PD (Adalet Partisi)

Adalet Partisi (PD), Fuad Ramiqi kurmuştur. Partinin başkanı, sağda veya solda yer almadıklarını ülkenin yararını gözeten her siyasi görüşle ortak olacaklarını açık bir şekilde ifade etmiştir. Ancak parti baktığımızda muhafazakâr demokrat bir çizgide ilerlemektedir. PD daha çok Kosova'da ahlaki değerlerin ön plana çıkarmak için çalışmalar yürütmüştür. PD, Kosova tarihinde en eski İslamcı parti olarak tanınmıştır.⁶³

Müslüman protestocular tarafından lider olarak tanıtılan protesto örgütlerinin örgütlerinden biri olan Fuad Ramiqi, Gazze'ye yardım göndermeye çalışan bir konvoya katıldığı için İsraililer tarafından tutuklandı. Fuad Ramiqinin sözlerine

⁶¹ <http://www.kosovahaber.net/?page=2,9,23562>

⁶² http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁶³ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

bakarsak; böyle bir dernek sahibi olmadığını ve organizasyonla ilgili olmadığını söylemiştir.⁶⁴

PD, Kosovalı halkın insan haklarına karşı bilinçlendirilmesi dini özgürlükler konusunda İslam karşıtlığını engellemek amacıyla çalışmalar sürdürmektedir. Devlet politikası şeklinde Müslümanlar ile iş birliği içinde olmak amacıyla çalışmalar yapılmıştır.⁶⁵

PD İslam coğrafyalarıyla ilişkisini önemseydiği kadar aynı şekilde batılı ülkelerle ile ilişkilerine önem vermiştir. Kosova'nın bir medeniyet köprüsü haline gelmesi taraftarı olan PD, bu amaçla Türkiye ve Avrupa, ABD ile ilişkilerini geliştirmiştir. Başörtüsü sorununun çözülmesi ve devletin eğitim ve kamu kurumlarında başörtüsünü sorunun çözüme kavuşması için faaliyetlerde bulunmuş izlediği siyasi politikalarını bu şekilde belirlemiştir.⁶⁶ İki kızını sınıfta İslami başörtüsü taktığı için eleştiren bir Kosova devlet okulu müdürünü kınamıştır. Kosova'nın devlet okullarındaki başörtüsü yasağı ile İslamcı radikallerin izlenmesi ve tutuklanması için polislere emir verilmiş ve siyasi şekillenmede bu ortamda yaşanmıştır.⁶⁷

LİSBA (İslami Hareketi)

İslami Hareketi (LİSBA), Fuat Ramiqi tarafından kurulmuş olan ilk İslam partisidir. Bu parti sesini faaliyetlerle duyurmuştur 2011 yılında başkent Priştine'deki Rahibe Tereza katedralinin tam karşısına bir cami yapılmasının gerektiği

⁶⁴ <http://www.islamicpluralism.org/1825/schwartz-fuat-ramiqi-has-ties-to-hamas> 01.04.2018

⁶⁵ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁶⁶ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁶⁷ <https://www.weeklystandard.com/stephen-schwartz/from-kosovo-to-gaza> 04.02.2018

söylemleriyle halkı örgütlemiş ve gösteriler yapmıştır. ⁶⁸Fuad Ramiqi, Kosovalı Müslüman grup ile Priştine’ de yolları kapatmamak için polis uyarılarına meydan okuyarak yeni bir sokak protestosu yapacağını söylemiştir. ⁶⁹

Başörtünün eğitim kurumlarında ve kamu alanlarınsa serbest olması gerektiğini savunmuş, din alanında eğitim verilmesi şeklinde propaganda yapmıştır. Müslümanların ülke genelinde fazla olmasının yanında en çok ayrımcılığa uğrayanlar olduğu görüşünü savunarak siyasi mücadelelerine devam edecekleri yönünde politikalar izlemiştir. ⁷⁰

LİSBA gibi siyasi oluşumlar Kosova’da tehdit unsuru olarak görülmektedir ve radikal olduklarını ifade eden bu partinin kurucusu olan Ramiqi’ nin terör bağlantılı olduğu düşünülerek tutuklanmasıyla sonuçlanmıştır. ⁷¹

TÜRK PARTİLERİ

KDTP (Kosova Demokratik Türk Partisi)

Kosova’daki en eski Türk partisi olan KDTP, 1990 yılında kurulmuştur. Partinin kuruluş amacına baktığımızda ise şunları görmekteyiz; Kosovalı Türklerin dil, kültür ve ekonomik sorunlarıyla ilgilenmek asıl işlevidir. ⁷² KDTP Kosova’nın kalkınması için faaliyetlerde bulunan ve demokratik oluşumları tamamlamak için

⁶⁸ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁶⁹ <https://balkaninsight.com/2011/06/30/muslim-community-demand-for-new-mosque-in-pristina-centre/> 02.04.2018

⁷⁰ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁷¹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁷² http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

çalışan bir partidir.⁷³ KDTP 1990 yılında kuruluşunun ardından, 1999 yılında UNMIK'te kayıtlanmıştır. KDTP'nin, genel merkezi Prizren'de bulunmaktadır. KDTP, Meclisi'nde bir milletvekili tarafından temsil edilmektedir, koalisyon anlaşmasıyla birlikte bir bakan ve üç bakan yardımcısı bulunmaktadır.⁷⁴

KDTP, kuruluş amacına uygun olarak Türk topluluğunun kimliğinin korunması için aktif olarak çalışmayı amaç edinmiştir. Kosova'daki Türk kimliğinin korunması amacıyla Türk topluluğu eğitiminin, dilinin ve kültürüne yönelik çalışmalara dayanmaktadır. KDTP, Kosova'da var olan tüm toplulukları hoşgörüyeye dayanan bir politika izleyerek çalışmalarını sürdürmüştür.⁷⁵

KDTP 7.424 oyla yüzde 1,02 oyla en çok oy alan soydaş partisi olmuştur. Böylece Mecliste Türk toplumuna garanti edilmiş iki sandalyeyi de kazanmıştır. Bir önceki dönemde Kamu Yönetimi Bakanı olarak görev yapan KDTP Genel Başkanı Mahir Yağcılar, yeni hükümette de aynı görevi üstlenmiştir.⁷⁶

KDTP, bu seçimde de mecliste iki milletvekili çıkarmıştır. KDTP Genel Başkanı Mahir Yağcılar, yaptığı açıklamada, seçimin huzurlu ve sorunsuz geçmesinden duyduğu memnuniyeti dile getirerek seçmenlere katılımlarından dolayı teşekkür etmiştir.⁷⁷

Kosova anayasasının azınlıklara tanıdığı haklar doğrultusunda parlamento ve kabinede temsil edilme gücünü bulmaktadır. Oy potansiyeli çok değildir ancak Kosova'da yaşayan Türkleri temsil etmektedir. Türklerin oyların az olmasından

⁷³ <https://www.kdtp.org/tuzuk/> 19.09.2018

⁷⁴ <https://www.kdtp.org/kdtp/> 15.09.2018

⁷⁵ <https://www.kdtp.org/kdtp/>

⁷⁶ <http://www.mfa.gov.tr/kosova-siyasi-gorunumu.tr.mfa>

⁷⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kosovada-secimin-galibi-pan-ittifaki/840013> 25.04.2018

dolayı yeni bir Türk partisi kurulmasına karşı çıkan KDTP Türklerin siyasi temsilciliğini üstlenip Türkleri KDTP etrafında birleştirmek istemiştir.⁷⁸

KTAP (Kosova Türk Adalet Partisi)

KDTP' nin içinde muhalefeti oluşturanların 2013 yılında kurduğu parti Türk Adalet Partisi'ni (KTAP)' dir. Kuruluş amaçlarına baktığımızda ilk göze çarpan KDTP' nin politikaların karşı izlediği muhalefet çizgisi ile KDTP' ye rakip olmak istemiştir. 2013 yılında partinin başkanlığına Arif Bütüç getirilmiştir. 2013 yerel seçimlerinde, KDTP' nin oylarını bölmüştür. Ancak yine de Türklerin seçtiği parti olamamıştır. 2014'te yapılan seçimlerde oy oranları düşmüştür.⁷⁹

Kosova Türkleri' nin Kosova siyasi arenasında adaletsiz yönetildiği ve demokrasinin dibe vurduğunu yeni çözümler bulabilmek için alternatif her ortamda çeşitli önerileriyle yaklaşarak uzlaştırıcı, birleştirici, yapıcı icat ve düşüncelerle, Kosova Türk halkının aydın temsilcileriyle bir araya gelerek KTAP çatısı altında siyasi geleceğe doğru yürümeye karar aldığı ifade edilmiştir.⁸⁰

⁷⁸ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁷⁹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁸⁰ <https://www.aksam.com.tr/dunya/kosovada-3uncu-turk-partisi-kuruldu/haber-187895> 26.08.2018

KTB (Kosova Türk Birliği)

Kosova Türk Birliği'nin (KTB) kuruluğu 2009 yılındadır. Başkanı ise Reşit Hanadan' dır. Kosova'daki Türk partileri iğerisine üçüncü sırada yer almaktadır.⁸¹ Hanadan, parti olarak hedeflerinin; Özgür ve bağımsız Kosova'da yaşayan Türk milletinin milli ve dini kimliklerini korumak, Türk dilinin Kosova genelinde resmi dil olmasını sağlamak, Türkçe eğitimin, sanatının ve edebiyatının daha yüksek seviyelere çıkarılması için mücadele etmek şeklinde ifade etmiştir. Kosova'nın bağımsızlığının ve Kosova'nın bir devlet olarak bütün dünyada daha çok tanınmasını sağlayabilmek amacıyla çalışmalarımızı sürdüreceğiz diyen Hanadan, Türkiye Cumhuriyeti devletiyle Kosova Cumhuriyeti ve Kosova halkı arasında var olan dostane ilişkilerin daha yüksek bir seviyeye çıkması için çalışacaklarını ifade etmiştir.⁸²

1.2. Anayasal Düzenin Oluşturulması

Kosova Cumhuriyeti'nin Anayasasına göre Kosova bağımsız, egemen, demokratik ve bölünmez bir bütündür.⁸³ Kosova Cumhurbaşkanı ülkenin bütünlüğünü temsil yetkisine sahiptir. Kosova Cumhuriyeti kuvvetler ayrılığı ilkesiyle yönetilmektedir ve yasama yetkisi ise Kosova meclisine aittir. Cumhurbaşkanı Kosova Meclisi tarafından oylama sonucunda belirlenmektedir.⁸⁴

⁸¹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁸² <https://www.haberler.com/kosova-da-yeni-siyasi-turk-partisi-genel-2276136-haberi/> 07.01.2018

⁸³ <http://www.kushtetutakosoves.info> 14.07.2018

⁸⁴ <http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Kosova.Cumhuriyeti.Anayasasi.pdf> 09.02.2018; <https://dergipark.org.tr/download/article-file/421911> 14.02.2018

Kosova Meclisi 2001 yılında BM'nin çalışmalarıyla faaliyete geçmiştir. 17 Şubat 2008 Yılında Kosova'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından ise Kosova'da yeni bir parlamento sistemi oluşturulmuştur. Kosova'da seçimler 4 yılda bir tekrarlanmaktadır ve milletvekillerini oylama sonucunda halk seçer mecliste bir bölüm ise azınlık milletvekillerine ayrılmıştır. Bu milletvekillerinden biride bakanlar kurulunda görevlendirmiş olan Mahir Yağcılar' dır.⁸⁵ Meclis anayasanın belirttiği şekilde yetkileri ile hareket eden bir yapılanmadır. Bunlara baktığımızda; kanun yapma ve anayasal değişiklikler ile anayasanın meclise verdiği yetkileri yerine getirmekle yükümlüdür.

Kosova'nın bağımsızlığının ardından ilk seçimleri 2010 yılında yapılmıştır. İlk seçimlerde PDK seçimlerin galibi olmuştur. Kosova'da yürütme organı ise Cumhurbaşkanının onayıyla oluşturulan Başbakanın başkanlık ettiği Bakanlar Kuruludur. Kosova Hükümeti başbakan, başbakan yardımcıları ve bakanlardan oluşan bir yapıdadır. Kosova hükümetinin görevleri; ülkenin menfaatine iç ve dış politikalar oluşturmak, ülkenin ekonomik gelişimine katkı sağlamak, yasal düzenlemeler ve kanun tasarıları hazırlamak, idari birimleri, kamu kurumlarını yönetmek ve denetimini sağlamak hükümetin bazı görevlerindedir.⁸⁶

Başbakanın görevlerine baktığımızda; Bakanları seçer, hükümeti temsil eder ve yönetimden sorumludur. Kosova'da yargı sistemini anayasa ve kanunların izin verdiği ölçüde mahkemeler tarafından yürütülmektedir. Kosova'da en üst yargı organı ise Yüksek Mahkemedir. Hâkimler Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Yargı sisteminin bağımsız kurumu ise Cumhuriyet Savcılığıdır ve Başsavcı Kosova Savcılar Konseyi'nin Cumhurbaşkanı önerisiyle atanmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin ise yasalarda belirtilmiş görev ve yetkileri yer almaktadır. Anayasa mahkemesi üyeleri Meclisin Cumhurbaşkanı önerisiyle atanmaktadır.⁸⁷

⁸⁵ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁸⁶ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

⁸⁷ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

Kosova Başbakanın başkanlık ettiği, Kosova Ulusal Güvenlik Kurulu, güvenlik kurumlarının en üst kademesidir. Kosova Cumhuriyetinin iç güvenliğinden ise polis teşkilatı sorumludur. Kamu düzeni ve ülkenin iç güvenliğinin sağlamakla görevlidirler.⁸⁸

Kosova Cumhuriyetinin güvenliğini tehdit eden bir unsurun olup olmadığını araştırmak ve tespit etmek Kosova İstihbarat Ajansının görevidir. Bu kurumun denetimini sağlamak ise meclisin görevlerindedir.⁸⁹

2009 yılında oluşturulan Kosova Güvenlik Gücü ise sonraki süreçte, Kosova Ordusunu oluşturacaktır. Kosova Güvenlik Gücü, NATO'ya bağlı ve KFOR' un desteğiyle Türkiye'nin yardımları ile çalışmaya yapılmaktadır. UNMIK' nun 27 Temmuz 2000 yılında ilan edilmiştir.⁹⁰ 2000 yılında ilan edilen Kosova'daki UNMIK' nun ile Kosova'da yerel yönetimler önem kazanmış her belediyenin kendi özel bölgesi olacak duruma getirilmişti bu şekilde idare edilmiştir.⁹¹ Belediyelerin işleyişleri Avrupa'nın özyönetim şartlarına göre belirlenmiştir. Belediyeler halkın dini, dili ve kültür farklılığına karşı bu farklılıkları korumakla görevli yapılarıdır.⁹²

---

⁸⁸ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf
<http://www.tika.gov.tr/TR/Icerik.ASP?ID=144> 10.09.2018

⁸⁹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf
www.uhdigm.adalet.gov. T 14.07.2018

⁹⁰ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf
<http://www.tika.gov.tr/TR/Icerik.ASP?ID=144> 10.09.2018

⁹¹ http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf
www.unmikonline.org 10.09.2018

⁹² http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf;
www.uhdigm.adalet.gov. T14.07.2018

II. BÖLÜM

TÜRKİYE-KOSOVA DİPLOMATİK İLİŞKİLERİ

1. Türkiye Kosova İlişkilerinin Başlaması

Sırbistan ve Rusya tarafından kabul görmeyen Athisarı Raporu sonucunda ABD, AB ve Rusya önderliğinde 120 gün sürecek müzakere görüşmelerine karar verilmiştir. Bu müzakerelerin bir sonuca bağlanmayacağını gören ABD ve AB süreci sonlandırmak istemişlerdir ancak Sırbistan ve Rusya bu müzakerelerin devam edilmesi için ısrarcı bir tutum sergilemişlerdir. Kosova sorununun çözümlenmesi için yapılan müzakereler 10 Aralık 2007 yılında sona erdirilmiştir.⁹³

Raporda Kosova ve Sırbistan arasında iş birliğini öngören bir şekil bölgede güvenliğin sağlanması, insan hakların ön planda tutulacağını ve dini kültürel mirasa sahip çıkılacağı, ekonomik sorunların çözümünü sağlayacak şekilde adımlar atılması gerektiği hakkında bilgiler yer almıştır. Kosova ve Sırbistan arasında yürütülen müzakerelerde ABD ve AB'nin bazı siyasi adımları ile güvensiz bir ortamın oluşmasını sağlamıştır. Müzakerelerde Sırbistan tarafı Kosova'nın kendi toprakları içerisinde kalmasının yöntemlerini ararken, Kosova ise bağımsız iki devletin arasında yaşanan sorunları çözüme kavuşturmak için müzakerelerde bulunduğunu aktarmıştır. Rusya, Sırbistan'ın yanında yer almış ve Athisarı raporunda aktarıldığı üzere Kosova'nın bağımsızlık önerisine uluslararası hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle karşı çıkmıştır. Sırbistan'ı rahatlatan bu söylemler sonucunda 1244 sayılı kararda azınlıkların kendi kaderlerini tayin etme hakkının bulunmaması ve

---

⁹³ Ferizi, a.g.e, s. 70

Kosova'nın Yugoslavya döneminde serbest bir devlet olmadığını savunarak Sırbistan'a bağlı kalması konusunda kararını açıklamıştır.⁹⁴

Kosova'da 2007 yılında yapılan yerel seçimlerin sonrasında, UÇK' nin önemli isimlerinden biri olan Haşim Taçi' nin kuruculuğunu üstlendiği Kosova Demokrat Birliği Partisi seçimlerin galibi olmuştur. Haşim Taçi, Kosova Sorunu devam ederken bu sürecin bir an önce bitirilmesini ve Kosova için bağımsızlıktan başka bir seçeneğin kabul edilmeyeceği hakkında açıklamada bulunmuştur. Kosova iç siyasetinde yaşanan bu gelişme ile kısa bir zaman sonra bağımsızlığın ilan edileceğini duyurmuştur. Sırbistan yetkilileri ise Kosova'nın bağımsızlığının kabul edilmeyeceği konusunda görüş birliği içerisinde. Ancak kısa bir zaman sonra Kosova Parlamentosu, Priştina' da bir toplantı kararı almıştır. Tarih 17 Şubat 2008'de Ahtisari Planını gerekçe kabul ederek bağımsız bir devlet oluşumun ilk adımını atarak Kosova devletini kurduklarını açıklamıştır. Kosova Meclisi 17 Şubat 2008 yılında toplanarak Hashim Thaçi' nin okuduğu bağımsızlık metni ile Kosova Cumhuriyetinin bağımsızlığının ilan edildiğini duyurmuştur.⁹⁵

Hashim Thaçi; Halk tarafından seçilmiş olan temsilcilerin Kosova'yı bağımsız ve demokratik bir devlet olarak ilan ettiklerinin ve Ahtisari Raporunun Kosova sorunu üzerine sunduğu çözümlere uygun olduğunu belirtmiştir. Açık bir şekilde çağrıda bulunarak tüm devletlerin Kosova'nın bağımsızlık kararını desteklemesi yönünde istekte bulunmuştur.⁹⁶

Kosova'nın çağrısına cevap veren ilk devlet Türkiye olmuştur. 18 Şubat 2008 yılında Türkiye Kosova'yı ilk tanıyan devletlerden biri olmuştur. Hashim Thaçi, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ının bağımsızlık ilan edilmeden

⁹⁴ Ferizi, a.g.e, s. 71; www.uhdigm.adalet.gov. T 14.07.2018

⁹⁵ Ferizi, a.g.e, s. 71; www.uhdigm.adalet.gov. t

⁹⁶ Ferizi, a.g.e, s. 71-72

önce arayıp tebrik etmiştir diyerek Türkiye'nin verdiği desteği anlatmıştır. Türkiye'nin ardından ABD, Almanya, Arnavutluk, gibi devletler Kosova'nın bağımsızlığını tanıyarak destek olmuşlardır. Bu süreçte Türkiye, Kosova'nın uluslararası düzeyde tanınması için yardımcı olmuş Mısır ve Pakistan'ının Kosova'yı tanımada arabuluculuk yapmıştır.⁹⁷

Türkiye ortak milli şura sahip olduğu Kosova'nın bağımsızlığa giden yolunda ve yeniden yapılandırılmasında gerekse uluslararası düzeyde tanıtılmasında rol oynamıştır. Türkiye ve Kosova arasında dostluk ilişkileri her geçen gün aratarak ilerlemiş ve gerek dış politika eğitim, sağlık, kültür ekonomi alanlarında yapılan anlaşmalar ile Kosova'ya yeniden inşa sürecinde büyük bir destekte bulunmuştur. Günümüzde ise bu destek ikili anlaşmalar ile devam etmektedir. Dost ülkeler olarak aralarında eğitim, sağlık, ekonomi, kültür gibi daha birçok konuda anlaşmalar imzalanmıştır. Türkiye, tarihsel süreçte Kosova'yı her zaman destekleyici bir konumda olmuştur.⁹⁸ Kosova başbakan yardımcısı Edita Tahiri, Kosova'da yaşayan Türklerin bağımsızlık için yapılan mücadelede yanında olduğunu ve her zaman destek verdiğini ifade etmiştir.⁹⁹

Türkiye'nin, Kosova büyükelçisi Songül Ozan, Kosova'daki, etnik unsurların zenginliğinin ilişkileri güçlendiğini açıklamıştır. Aynı zamanda Kosova'daki Türklerin; siyaset, yönetim, hukuk, kültür, basın alanında katkı sağlayacak unsurlar olduğunu söyleyerek soydaşlarımızla ilişkilerimizi sağlıklı bir şekilde yürütmeye yardımcı olduğunu vurgulayarak destek mesajı vermiştir.¹⁰⁰

⁹⁷Ferizi, a.g.e, s.72; <http://www.mfa.gov.tr> 17.03.20018;

https://www.researchgate.net/profile/Cueneyt_Yeniguen/publication/281374539_Resurrection_of_Turkey_in_the_Balkans/links/55e463fa08aede0b57350e3e.pdf 19.05.2018

⁹⁸ Ferizi, a.g.e, s. 73-74; www.tccb.gov.tr 10.03.2018

⁹⁹ <http://www.tuicakademi.org/gecmisten-bugune-turkiye-kosova-iliskileri/> 18.04.2018

¹⁰⁰ <http://www.tuicakademi.org/gecmisten-bugune-turkiye-kosova-iliskileri/>

1.1. Cumhurbaşkanları Düzeyinde Görüşmeler

Kosova bağımsızlığını ilan ettiği süreç içerisinde Türkiye ile her zaman görüşmelerde bulunmuştur. Kosova'nın bağımsızlığını kazandığı 2008 tarihi itibariyle Türkiye ile olan Cumhurbaşkanları düzeyindeki görüşmeler incelenmiştir.¹⁰¹

06.01.2009: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Köksal Toptan'ın davetlisi olarak Kosova Cumhuriyeti Meclis Başkanı Jakup Krasniqi Çankaya Köşkü'nde kabul etmiştir.¹⁰²

6-8 Mayıs 2009: Kosova Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu, Marmara Vakfı tarafından İstanbul'da düzenlenen Avrasya Ekonomi Zirvesi'ne katılmıştır. Kosova Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı Köksal Toptan ile de görüşmüştür.¹⁰³

5-7 Temmuz 2009: TBMM Başkanı Köksal Toptan, Kosova Meclis Başkanı Jakup Krasniqi'nin davetiyle Kosova'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. TBMM Başkanı ziyaret çerçevesinde, Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu, Meclis Başkanı Jakup Krasniqi, Çevre ve Alan Planlama Bakanı ve KDTP Genel Başkanı Mahir Yağcılar ile görüşmüştür.

18-22 Temmuz 2009: Kosova Ekonomi ve Maliye Bakanı Ahmet Shala Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ www.tccb.gov.tr 10.03.2018

¹⁰² www.tccb.gov.tr; EK-3

¹⁰³ www.tccb.gov.tr

¹⁰⁴ www.tccb.gov.tr

28.08.2009: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Çankaya Köşkü'nde Kosova Dışişleri Bakanı İskender Hüseyini kabul etti. Kosovalıların kalkınması amacıyla her türlü desteği vermeye devam edeceklerini söyleyen Cumhurbaşkanı Gül, ekonomi, ticaret, eğitim ve kültür alanlarında daha da güçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kosova Dışişleri Bakanı Hüseyini ise, Türkiye'nin Balkanlardaki olumlu rolünden, bölgeye yönelik katkılarından dolayı memnuniyetini dile getirmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin, Kosova'ya en zor anlarında verdiği destek ve yaptığı yardımlardan dolayı her zaman müteşekkir olduklarını ifade etmiştir.¹⁰⁵

19.10.2009: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Çankaya Köşkünde, Kosova Anayasa Mahkemesi Başkanı Prof. Dr. Enver Hasani ile bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, yeni kurulan Anayasa Mahkemesi'nin Kosova'da demokrasinin ve hukuk devletinin güçlenmesi ile yargı sisteminde önemli bir bünyeye sahip olacağını önemini vurgulamıştır. Kosova Anayasa Mahkemesi Başkanı Prof. Dr. Hasani ise, Türkiye'de ile işbirliği içinde çalışmalar yürüttüklerini, Türkiye'nin desteğine ve iş birliğine önem verdiğini söylemiştir. Anayasa Mahkemesinin Kosovalı Türk üyesi Dr. Altay Surol, Kosova'da Anayasa Mahkemesi ile devlet yapısının tamamlanması için önemli bir adım atıldığının vurgusunu yapmıştır.¹⁰⁶

24 Aralık 2009: Türkiye'yi ziyaret eden Kosova Güvenlik Bakanı Fehmi Mujota, Milli Savunma Bakanı Sayın Vecdi Gönül ve Genelkurmay Başkanlığı ile Askeri İş birliği Anlaşması imzalamıştır.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ www.tccb.gov.tr

¹⁰⁶ www.tccb.gov.tr; Ek:4

¹⁰⁷ www.tccb.gov.tr

13 Ocak 2010: Kosova ile gümrük konularında karşılıklı idari yardımı sağlayacak olan KİYA anlaşması, Devlet Bakanı Sayın Hayati Yazıcı ve Kosova Ekonomi Bakanı Ahmet Shala Ankara'da imzalanmıştır.¹⁰⁸

02.02.2010: Cumhurbaşkanı düzeyinde ilk ziyaret gerçekleştirilmiştir, Kosova Cumhurbaşkanı Sejdiu'yu ve Cumhurbaşkanı Gül, Türkiye'nin, Kosova'yı kardeş olarak gördüğünü belirterek Kosova'nın geleceğinin parlak olması dileğinde bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, resmî bir ziyaret için Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu'yu, Çankaya Köşkü'nde törenle karşılamıştır. Kosova Cumhurbaşkanı Sejdiu'yu Türkiye'de ağırlamaktan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Cumhurbaşkanı Gül, 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Kosova'nın ardından, devlet başkanı düzeyindeki bu ilk ziyaretin, Türkiye ile Kosova arasında ilişkilerin olumlu işareti olduğunu söylemiştir.¹⁰⁹

Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sejdiu ile soruları cevaplayan Cumhurbaşkanı Gül, Balkanların bir istikrar ve iş birliği alanı haline gelmesi gerektiğini söylemiştir. Cumhurbaşkanı Gül, Türkiye'nin Kosova'ya her alanda desteğinin artarak devam edeceğini yinelemiştir. Ekonomik kalkınma, eğitim, temel teşkilatlarının kurulması ve uluslararası alanda daha iyi tanınması konusunda adımlar atıldığını ve Türkiye'nin de bu konularda Kosova'ya elinden gelen yardımı yapmaya hazır olduğunu söylemiştir.¹¹⁰

Cumhurbaşkanı Gül'ün davetlisi olarak Türkiye'ye gelen Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu'nun eşi Nezafet Sejdiu, Bayan Gül'ün Eğitim Her

---

¹⁰⁸ www.tccb.gov.tr

¹⁰⁹ www.tccb.gov.tr Ek:5

¹¹⁰ www.tccb.gov.tr Ek:6

Engeli Aşar kampanyasının tanıtım toplantısına katılmıştır.¹¹¹Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Bayan Gül, Kosova Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu ve eşi onuruna Çankaya Köşkü'nde resmî akşam yemeği vermiştir.¹¹²

7-10 Mart 2010: TBMM Başkanı Mehmet Ali Şahin'in daveti ile ülkemizi ziyarete gelen Arnavutluk Parlamento Başkanı Jozefina Topalli, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından kabul edilmiştir. Kosova'nın uluslararası anlamda tanınma süreci, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler ve bölgesel konular ele alınmıştır. ¹¹³

30. 03.2010: Türkiye-Kosova İş Forumu, Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan ve Kosova Ekonomi Bakanı Ahmet Shala' nın katılımıyla İstanbul'da düzenlenmiştir.¹¹⁴

19-22 Mayıs 2010: Kosova Cumhuriyeti Başbakanı Hashim Taçi, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın davetine katılmıştır. İki ülke arasında, Kara Yoluyla Uluslararası Yük ve Yolcu Taşımacılığı Anlaşması, Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı, Eğitim Alanında İşbirliği Protokolü ve Çevre Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.¹¹⁵

21.05.2010: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kosova Başbakanı Haşim Taçi ve beraberindeki heyeti Tarabya Köşkü'nde kabul etmiştir. Kosova'nın bağımsızlık ilanından sonra Türkiye'ye başbakan düzeyinde ilk ziyareti Başbakan Taçi yapmıştır, Türkiye'nin verdiği desteğe teşekkür etmiştir. Türk yatırımcıları ülkesine

---

¹¹¹ www.tccb.gov.tr Ek:7

¹¹² www.tccb.gov.tr Ek:8

¹¹³ www.tccb.gov.tr

¹¹⁴ www.tccb.gov.tr

¹¹⁵ www.tccb.gov.tr

davet eden açıklamalarda bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Gül, Türk iş adamlarını Kosova'ya yatırım için her zaman teşvik ettiğini belirterek, her alanda ikili iş birliğinin gelişmesinden duyulan memnuniyeti ifade etmiştir.¹¹⁶

3-4 Kasım 2010: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Kosova'ya resmi ziyarette bulunmuştur. 2008 yılında bağımsızlığını kazanan Kosova'ya, Türkiye'den Başbakan düzeyinde yapılan ilk ziyaret olması sebebiyle önem taşımaktadır. Söz konusu ziyaret çerçevesinde Kosova Cumhurbaşkanı Vekili ve Meclis Başkanı Jakup Krasniqi ve Başbakan Hashim Thaçi ile görüşmüştür.¹¹⁷

18-19 Ağustos 2011: Milli Eğitim Bakanı Sayın Ömer Dinçer Kosova'yı ziyaret ederek Eğitim Bakanı Rame Buja ile görüşmüştür.¹¹⁸

26-28 Ağustos 2011: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kosova'yı ziyareti sırasında Başbakan Hashim Thaçi ve Başbakan yardımcısı ile görüşmüştür. Kosova'da Priştine'deki Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ve anılan Kültür Merkezinin Prizren'deki şubesinin açılışını gerçekleştirmiştir.¹¹⁹

17-18 Kasım 2011: Karadeniz Ekonomi ve Enerji Forumu İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Kosova Ekonomik Kalkınma Bakanı Besim Beoaj, katılmışlardır. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan Yardımcısı Sayın Ali Babacan, Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız ve AB Bakanı ve Baş müzakereci Sayın Egemen Bağış'la ikili görüşmeler yapmışlardır.¹²⁰

---

¹¹⁶ www.tccb.gov.tr Ek:9

¹¹⁷ www.tccb.gov.tr

¹¹⁸ www.tccb.gov.tr

¹¹⁹ www.tccb.gov.tr

¹²⁰ www.tccb.gov.tr

23-30 Aralık 2011: Her yıl düzenlenmesi kararlaştırılan Büyükelçiler Konferansı'nın dördüncüsü Ankara ve Edirne'de gerçekleştirilmiştir. Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun davetine katılan Kosova, Konferansın Edirne bölümüne iştirak etmişlerdir.¹²¹

25-27 Ocak2012: Kosova Kamu Yönetimi Bakanı Mahir Yağcılar başkanlığındaki bir heyet Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirmiş ve söz konusu ziyaret çerçevesinde Bakan Yağcılar, Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, Kültür Bakanı Ertuğrul Günay, Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Faruk Çelik ile görüşmüştür.¹²²

22-26 Şubat2012: Kosova Sağlık Bakanı Dr. Ferid Agani başkanlığındaki bir heyet Türkiye ile Kosova arasında sağlık alanında iş birliğine amacıyla Türkiye'ye ziyaret gerçekleştirmiştir. Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ ve Sağlık Bakanı Recep Akdağ tarafından ile görüşmeler yapılmıştır.¹²³

12.03.2012: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kosova Cumhurbaşkanı Atifete Yahyaga ile bir süre görüşmüştür.¹²⁴

24-28 Nisan2012: Kosova Meclis Başkanı Jakup Krasniqi ve beraberindeki Parlamento heyeti çeşitli temaslarda bulunmak üzere ülkemizi ziyaret etmiştir. Anılan heyet ziyareti sırasında, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından kabul edilmiş, TBMM Başkanı Cemil Çiçek ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'yla görüşmüştür.¹²⁵

---

¹²¹ www.tccb.gov.tr

¹²² www.tccb.gov.tr

¹²³ www.tccb.gov.tr

¹²⁴ www.tccb.gov.tr Ek:10

¹²⁵ www.tccb.gov.tr

26.04.2012: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Çankaya Köşkü'nde Kosova Meclis Başkanı Yakup Krasniqi ve kabul etmiştir. Cumhurbaşkanı Gül, Türkiye ile Kosova arasında bağların yanı sıra, asırlar öncesinden bugünlere uzanan bir kardeşliğin bulunduğunu belirtti. Meclis Başkanı Krasniqi, Cumhurbaşkanı Yahyaga'nın, Türkiye ile Kosova arasındaki iş birliğinden dolayı memnuniyetlerini dile getirmiştir. Türkiye'nin Kosova'ya her alanda verdiği destekten dolayı teşekkürlerini iletmiştir. Kosova Türk toplumunun aktif çalışmalarının memnuniyetle karşılandığını, nitekim Kosova Meclisi'nde Türk kökenli üç milletvekilinin, Hükümette de Türk kökenli bir bakanın görev yaptığını sözlerine eklemiştir.¹²⁶

1-6 Mayıs2012: Kosova Başbakan Yardımcısı Edita Tahiri, Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ'ın daveti ile ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.¹²⁷

30 Mayıs2012: Ülkemiz ile Kosova arasında müzakereleri tamamlanan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması Ankara'da Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan ile Kosova Başbakan Yardımcısı ve Ticaret ve Sanayi Bakanı Mimoza Kusari Lila tarafından imzalanmıştır.¹²⁸

29.06.2012: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, Kosova Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na bağlı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme Ajansı tarafından Priştine'de Bölgesel Kadın Girişimcilik Fuarı ve Konferansına katılmak üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹²⁹

---

¹²⁶ www.tccb.gov.tr Ek:11

¹²⁷ www.tccb.gov.tr

¹²⁸ www.tccb.gov.tr

¹²⁹ www.tccb.gov.tr

2-5 Ağustos 2012: Bakan Yardımcısı Büyükelçi Naci Kuru, Kosova'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Diploması Akademimiz ile Kosova Dışişleri Bakanlığı Diploması Akademisi Arasında İşbirliğin konusunda çalışmalar yapılmıştır.¹³⁰

10-12 Ağustos 2012: Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, Sultan Murad'ı anma programına katılmak ve TİKA'nın yürüttüğü projelerin tanıtımı ve açılışını yapmak için Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹³¹

9-11 Eylül 2012: Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Türkiye'nin de üyesi olduğu Uluslararası Yönlendirme Grubu'nun Kosova'da gözetimli bağımsızlığın sona erdirilmesiyle ilgili toplantıya katılmak üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir. Maliye Bakanı Şimşek ziyareti sırasında, Türkiye ile Kosova arasında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması'nı imzalamış ve Kosova Dışişleri Bakanlığı ile Balkan Enstitüsü tarafından düzenlenen Balkanlarda kapanan Fasıl başlıklı uluslararası konferansın Küreselleşme Çağında Dönüşüm oturumunda konuşma yapmıştır.¹³²

8-9 Şubat 2013: Milli Savunma Bakanı Sayın İsmet Yılmaz 8-9 Şubat 2013 tarihlerinde Kosova'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir.¹³³

15.02.2013: Kosova Kamu Yönetimi Bakanı ve KDTP Bakanı Mahir Yağcılar 15 Şubat 2013 tarihinde ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret çerçevesinde, Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Nabi Avcı ve Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu ile görüşmüştür.¹³⁴

---

¹³⁰ www.tccb.gov.tr

¹³¹ www.tccb.gov.tr

¹³² www.tccb.gov.tr

¹³³ www.tccb.gov.tr

¹³⁴ www.tccb.gov.tr

07.05. 2013: Kosova Kamu Yönetimi Bakanı ve KDTP Genel Başkanı Mahir Yağcılar, Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Naci Kuru'ya 7 Mayıs 2013 tarihinde bir nezaket ziyaretinde bulunmuştur.¹³⁵

20.06.2013: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kosova Kamu Yönetimi Bakanı ve Kosova Demokratik Türk Partisi Başkanı Mahir Yağcılar' ı 20 Haziran 2013 tarihinde kabul etmiştir. Kosovalı Bakan, Türkiye'nin hem uluslararası arenada hem de ekonomik alanda Kosova'ya verdiği destekten dolayı teşekkür ederken, Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nu Kosova'ya davet etmiştir.¹³⁶

13.07.2013: Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, Milletvekilleri Mevlüt Çavuşoğlu, Gülay Dalyan, Bülent Turan, Hüseyin Bürge ve Mustafa Kabakça'nın yer aldığı heyetle, Kosova Kamu Yönetimi Bakanı ve KDTP Genel Başkanı Mahir Yağcılar' ın daveti ile 13 Temmuz 2013 Kosova'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.¹³⁷

23-27 Eylül 2013: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu BM 68. Genel Kurulu, Kosova Dışişleri Bakanı Enver Hoxhaj ile görüşmeler gerçekleştirmiş, İİT Dışişleri Bakanları Yıllık Koordinasyon Toplantısı'na katılmıştır.¹³⁸

21-22 Ekim 2013: TBMM Başkanı Cemil Çiçek 21-22 Ekim 2013 tarihlerinde Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹³⁹

---

¹³⁵ www.tccb.gov.tr Ek:12

¹³⁶ www.tccb.gov.tr Ek:13

¹³⁷ www.tccb.gov.tr

¹³⁸ www.tccb.gov.tr

¹³⁹ www.tccb.gov.tr

21-22 Ekim 2013: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Priştine’de bir Türk şirketi tarafından yapımı gerçekleştirilen Priştine Uluslararası Adem Jashari Havaalanı’nın yeni terminalinin açılışına katılmak üzere Kosova’yı ziyaret etmiştir.¹⁴⁰

06. 11.2013: Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Naci Kuru, Kosova Dışişleri Bakan Yardımcısı Petrit Selimi ile 6 Kasım 2013 tarihinde bir araya geldi. Görüşmede, iki ülke ilişkileri ve iş birliğine dair konular hakkında kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.¹⁴¹

5-8 Aralık 2013: Kosova Güvenlik Gücü Bakanı Agim Çeku Milli Savunma Bakanı Sayın İsmet Yılmaz’ın davetlisi olarak 5-8 Aralık 2013 tarihleri arasında ülkemizi ziyaret etmiştir.¹⁴²

21-24 Nisan 2014: Başbakan Yardımcısı Emrullah İşler, 21-24 Nisan 2014 tarihleri arasında, 23 Nisan etkinliklerine katılmak üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹⁴³

1-3 Mayıs 2014: Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Naci Kuru, Kosova Dışişleri Bakan Yardımcısı Petrit Selimi’nin davetiyle 1-3 Mayıs 2014 tarihleri arasında Kosova’ya resmi bir ziyarette bulunmuştur.¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ www.tccb.gov.tr

¹⁴¹ www.tccb.gov.tr Ek:14

¹⁴² www.tccb.gov.tr

¹⁴³ www.tccb.gov.tr

¹⁴⁴ www.tccb.gov.tr

Türkiye ve Kosova arasında; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile Kosova Cumhuriyeti Kamu Yönetimi Bakanlığı Arasında Bilişim Teknolojileri Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Metni imzalanmıştır.¹⁴⁵

20.06.2014: Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, 20 Haziran 2014 tarihinde, Mitroviça'daki Bayrampaşa İsa Bey Camii'nin açılış törenine katılmak üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹⁴⁶

28.08.2014: Cumhurbaşkanlığı Devir-Teslim Törenleri, 28 Ağustos 2014 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Kosova Cumhurbaşkanı Atifete Jahjaga, katılan temsilciler arasındadır.¹⁴⁷

6-8 Kasım 2014: Güneydoğu Avrupa'da Enerji Güvenliği Zirvesi İzmir'de 6-8 Kasım 2014 tarihleri düzenlenmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız'ın daveti ile Kosova Kamu Yönetimi Bakanı Mahir Yağcılar ile Kosova Ekonomik Kalkınma Bakanı Fadil İsmajli davetini kabul etmiştir.¹⁴⁸

18-20 Şubat 2015: Kosova Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Haşim Taçi, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun görüşmesinde 18-20 Şubat 2015 tarihlerinde ülkemize resmi bir ziyarette bulunmuştur. Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Haşim Taçi ziyaret çerçevesinde 19 Şubat tarihinde Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'yla bir araya geldi. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, dost ve kardeş ülke Kosova'nın Dışişleri Bakanı Haşim Taçi'yi ağırlamaktan büyük memnuniyet duyduklarını belirtmiştir.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ www.tccb.gov.tr Ek:15

¹⁴⁶ www.tccb.gov.tr

¹⁴⁷ www.tccb.gov.tr

¹⁴⁸ www.tccb.gov.tr

¹⁴⁹ www.tccb.gov.tr Ek:16

19.02.2015: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kosova Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Haşim Taçi'yi Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda görüşmüşlerdir.¹⁵⁰

20.02.2015: RUMELİSİAD 3. Uluslararası Balkan Ekonomi Zirvesi, 20 Şubat 2015 tarihinde Bursa'da, Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç ve Kosova Kamu Yönetimi Bakanı ve Kosova Demokratik Türk Partisi Genel Başkanı Mahir Yağcılar ile iş adamlarının katılımıyla düzenlenmiştir.¹⁵¹

7-9 Nisan 2015: Kosova Demokratik Türk Partisi ve Kamu Yönetimi Bakanı Mahir Yağcılar ve Bosna-Hersek Federasyon Başkanı Marinko Cavara, Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı tarafından düzenlenen 18. Avrasya Ekonomi Zirvesi'ne katılmak üzere, 7-9 Nisan 2015 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir.¹⁵²

27.09.2015: Başbakanımız Ahmet Davutoğlu, BM 70. Genel Kurulu marjında, 27 Eylül 2015 tarihinde Kosova Başbakanı İsa Mustafa'yla New York'ta bir görüşme gerçekleştirmiştir.¹⁵³

08.04.2016: TBMM Başkanı İsmail Kahraman, Kosova'da 26 Şubat 2016 tarihinde Cumhurbaşkanlığı görevine seçilen Hashim Taçi ile görevini tamamlamış olan Atifete Jahjaga arasında 8 Nisan 2016 tarihinde gerçekleştirilen devir-teslim törenine Türkiye'yi temsilen katılmıştır.¹⁵⁴

---

¹⁵⁰ www.tccb.gov.tr Ek:17

¹⁵¹ www.tccb.gov.tr

¹⁵² www.tccb.gov.tr

¹⁵³ www.tccb.gov.tr

¹⁵⁴ www.tccb.gov.tr

28-30 Aralık 2016: Kosova Cumhurbaşkanı Hashim Taçi, Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine 28-30 Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur. Hashim Taçi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, TBMM Başkanı İsmail Kahraman ve Başbakan Binali Yıldırım ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Kosova Cumhurbaşkanı Hashim Taçi'ye TOBB Üniversitesi Fahri Doktora unvanını vermiştir.¹⁵⁵

29.12.2016: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde Kosova Cumhurbaşkanı Hashim Taçi ile bir araya gelmiştir.¹⁵⁶

1.2. Dışişleri Bakanları Düzeyinde Görüşmeler

12-14 Ocak 2009: Dışişleri Bakanı Ali Babacan Kosova'nın Bağımsızlık ilanından sonra Dışişleri Bakanı düzeyindeki ilk resmi ziyaret yapılmıştır. İki ülke arasında İşbirliğinin Esaslarına Dair Strateji Belgesi ile Karşılıklı Vize Muafiyeti Anlaşması imzalanmıştır.¹⁵⁷

14-18 Şubat 2009: Kosova Çevre ve Alan Planlama Bakanı ve Kosova Demokratik Türk Partisi Genel Başkanı Mahir Yağcılar İstanbul'da yapılan Dünya Su Forumu Hazırlık Toplantısı'na katılmak için Türkiye'yi ziyaret etmiştir.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ www.tccb.gov.tr 10.03.2018

¹⁵⁶ www.tccb.gov.tr Ek:18

¹⁵⁷ <http://www.mfa.gov.tr> 10.03.2018

¹⁵⁸ <http://www.mfa.gov.tr>

6-8 Mayıs 2009: Kosova Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu, Marmara Vakfı tarafından İstanbul'da düzenlenen Avrasya Ekonomi Zirvesi'ne katılmıştır. Konuk Cumhurbaşkanı, ayrıca TBMM Başkanı Köksal Toptan ile de görüşmüştür.¹⁵⁹

5-7 Temmuz 2009: TBMM Başkanı Köksal Toptan, Kosova Meclis Başkanı Jakup Krasniqi'nin davetiyle Kosova'ya resmi bir ziyarette bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu, Meclis Başkanı Jakup Krasniqi, Çevre ve Alan Planlama Bakanı ve KDTP) Genel Başkanı Mahir Yağcılar ile görüşmüştür.¹⁶⁰

18-22 Temmuz 2009: Kosova Ekonomi ve Maliye Bakanı Ahmet Shala Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.¹⁶¹

24.12.2009: Türkiye'yi ziyaret eden Kosova Güvenlik Bakanı Fehmi Mujota, Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül ile bir araya gelmiş ve Genelkurmay Başkanlığımızla Askeri İşbirliği Anlaşması imzalamıştır.¹⁶²

13.01.2010: Kosova ile Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım Anlaşması KİYA, Devlet Bakanı Hayati Yazıcı ve Kosova Ekonomi Bakanı Ahmet Shala tarafından Ankara'da imzalanmıştır.¹⁶³

7-10 Mart 2010: TBMM Başkanı Mehmet Ali Şahin'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyaret eden Arnavutluk Parlamento Başkanı Jozefina Topalli, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından kabul

---

¹⁵⁹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁶⁰ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁶¹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁶² <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁶³ <http://www.mfa.gov.tr>

edilmiştir. Arnavutluk'ta iktidar ile muhalefet arasındaki gerginlik, Kosova'nın tanınması süreci, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler ve diğer ikili ve bölgesel konular detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

30.03.2010: Türkiye-Kosova İş Forumu, Devlet Bakanı Zafer Çağlayan ve Kosova Ekonomi Bakanı Ahmet Shala'nın katılımıyla İstanbul'da düzenlenmiştir.¹⁶⁴

3-4 Kasım2010: Başbakan R. Tayyip Erdoğan'ın Kosova'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret başbakan düzeyinde yapılan ilk ziyaret olması sebebiyle tarihi bir önem taşımaktadır. R. Tayyip Erdoğan, söz konusu ziyaret çerçevesinde Kosova Cumhurbaşkanı Vekili ve Meclis Başkanı Jakup Krasniqi ve Başbakan Hashim Taçi ile görüşmüş, ayrıca Kosova Meclisi'ne hitap etmiştir.¹⁶⁵

19-22 Mayıs 2010: Kosova Cumhuriyeti Başbakanı Hashim Taçi, beraberinde Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanı, Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanı, Tarım, Orman ve Kırsal Kalkınma Bakanı ve Çevre ve Alan Planlama Bakanı olduğu halde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın davetine icabetle Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Konuk Başbakan ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan baş başa ve heyetler arası görüşmelerde bulunduktan sonra, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nu kabul etmiştir.

---

¹⁶⁴ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁶⁵ <http://www.mfa.gov.tr>

Ziyaret kapsamında iki ülke arasında, Kara Yoluyla Uluslararası Yük ve Yolcu Taşımacılığı Anlaşması, Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı, Eğitim Alanında İşbirliği Protokolü ve Çevre Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

3-4 Kasım 2010: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Kosova'ya ilk resmi ziyaretini gerçekleştirmiştir. Türkiye'den Başbakan düzeyinde yapılan ilk ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret sırasında Devlet Bakanı Sayın Faruk Çelik, Devlet Bakanı Egemen Bağış ve Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay eşlik etmiştir.¹⁶⁶

18-19 Ağustos 2011: Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer Kosova'yı ziyaret etmiştir. Bu ziyareti sırasında Kosova Eğitim Bakanı Rame Buja ile görüşmüştür.¹⁶⁷

26-28 Ağustos 2011: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Kosova'yı ziyareti sırasında, Başbakan Hashim Thaçi, Başbakan Yardımcısı ve Priştine-Belgrad Diyalog Süreci Müzakere Heyeti Başkanı Edita Tahiri, Dışişleri Bakanı Enver Hoxhaj, İslam Birliği Başkanı Naim Ternava Kosova Demokratik Türk Partisi Genel Başkanı Mahir Yağcılar ve Mamuşa Belediye Başkanı Arif Bütüç ile görüşmüştür.

17-18 Kasım 2011: İstanbul'da Atlantik Konseyi'nin düzenlediği Karadeniz Ekonomi ve Enerji Forumu düzenlenmiştir. Söz konusu Forumu Kosova Ekonomik Kalkınma Bakanı Besim Beoaj, Gürcistan Başbakan Yardımcısı Giorgi Baramidze ve ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Burns'un da bulunduğu çok sayıda yabancı devlet adamı ve uzman katılmışlardır. Adı geçenler bu vesileyle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, Dışişleri Bakanı Ahmet

---

¹⁶⁶ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁶⁷ <http://www.mfa.gov.tr>

Davutoğlu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ve AB Bakanı ve Baş müzakereci Egemen Bağış'la ikili görüşmeler yapmışlardır.¹⁶⁸

23-30 Aralık 2011: İlki 2008 yılında yapılan ve her yıl düzenlenmesi kararlaştırılan Büyükelçiler Konferansı'nın dördüncüsü Ankara ve Edirne'de gerçekleştirilmiştir. Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun daveti üzerine Ukrayna, İsviçre, Sırbistan ve Romanya Dışışleri Bakanları ölkemizi ziyaret etmiştir. Bulgaristan, Kosova, Makedonya, Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'dan üç Bakan ve on üç milletvekili olmak üzere on altı soydaş siyasetçi anılan Konferansın Edirne bölümüne iştirak etmişlerdir.¹⁶⁹

25-27 Ocak 2012: Kosova Kamu Yönetimi Bakanı Mahir Yağcılar başkanlığındaki bir heyet ölkemize bir ziyaret gerçekleştirmiş ve söz konusu ziyaret çerçevesinde Bakan Yağcılar, Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, Kültür Bakanı Ertuğrul Günay, Maliye Bakanı Mehmet şimşek, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik'le görüşmüştür.

22-26 şubat 2012: Kosova Sağlık Bakanı Dr. Ferid Agani başkanlığındaki heyet Türkiye ile Kosova arasında sağlık alanında iş birliğine ilişkin çeşitli temaslarda bulunmak amacıyla ölkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret çerçevesinde anılan heyet Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ ve Sağlık Bakanı Recep Akdağ tarafından kabul edilmiştir.¹⁷⁰

24-28 Nisan 2012: Kosova Meclis Başkanı Jakup Krasniqi Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Anılan heyet ziyareti sırasında, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından

---

¹⁶⁸ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁶⁹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷⁰ <http://www.mfa.gov.tr>

kabul edilmiş, TBMM Başkanı Sayın Cemil Çiçek ve Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'yla görüşmüştür.¹⁷¹

1-6 Mayıs 2012: Kosova Başbakan Yardımcısı Edita Tahiri, Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ'ın davetine icabetle Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.¹⁷²

30.05.2012: Kosova ve Türkiye görüşmelerin tamamlanmasıyla Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması Ankara'da Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan ile Kosova Başbakan Yardımcısı ve Ticaret ve Sanayi Bakanı Mimoza Kusari Lila tarafından imzalanmıştır.¹⁷³

29.06. 2012: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, Kosova Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na bağlı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme Ajansı tarafından Priştine'de düzenlenen Bölgesel Kadın Girişimcilik Fuarı ve Konferansına katılmak üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹⁷⁴

2-5 Ağustos 2012: Bakan Yardımcısı Büyükelçi Naci Kuru, 2-5 Ağustos 2012 tarihlerinde Kosova'ya ziyarette bulunmuşlardır. Ziyaret vesilesiyle, Diplomasi Akademimiz ile Kosova Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisi Arasında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır.¹⁷⁵

---

¹⁷¹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷² <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷³ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷⁴ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷⁵ <http://www.mfa.gov.tr>

10-12 Ağustos 2012: Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, Sultan Murad'ı anma etkinliği kapsamında, TİKA'nın yürüttüğü projelerin açılışlarını yapmak için 10-12 Ağustos 2012 tarihlerinde Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹⁷⁶

9-11 Eylül 2012: Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Türkiye'nin de üyesi olduğu Uluslararası Yönlendirme Grubu'nun Kosova'da gözetimli bağımsızlığın sona erdirilmesine ilişkin toplantısına katılmak üzere 9-11 Eylül 2012 tarihlerinde Kosova'yı ziyaret etmiştir. Maliye Bakanı Şimşek ziyareti vesilesiyle ayrıca, Türkiye ile Kosova arasında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması'nı imzalamış ve Kosova Dışişleri Bakanlığı ile Balkan Enstitüsü tarafından düzenlenen Balkanlarda kapanan Fasil başlıklı uluslararası konferansın Küreselleşme Çağında Dönüşüm temalı oturumunda bir konuşma yapmıştır.¹⁷⁷

17-22 Aralık 2012: Kosova Dışişleri Bakanı Enver Hoxhaj, Konya'da gerçekleştirilen Şeb-i Aruz törenleri vesilesiyle 17-22 Aralık 2012 tarihlerinde Türkiye'yi ziyaret etmiştir.¹⁷⁸

20-22 Ocak 2013: Kosova Başbakanı Hashim Taçi ve Kosova Dışişleri Bakanı Enver Hoxhaj, 20-22 Ocak 2013 tarihlerinde Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Ziyaret sırasında konuk Başbakan ve Dışişleri Bakanı; Başbakanımız ve Sayın Bakanımızla bir görüşme yapmışlardır.¹⁷⁹

8-9 Şubat 2013: Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz 8-9 Şubat 2013 tarihlerinde Kosova'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir.¹⁸⁰

---

¹⁷⁶ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷⁷ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷⁸ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁷⁹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸⁰ <http://www.mfa.gov.tr>

15.02. 2013: KDTP Bakanı Mahir Yağcılar çeşitli temaslarda bulunmak üzere 15 Şubat 2013 tarihinde ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret çerçevesinde, Milli Eğitim Bakanımız Prof. Dr. Nabi Avcı ve Sağlık Bakanımız Sayın Mehmet Müezzinoğlu ile görüşmüştür.¹⁸¹

13.07.2013: Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, beraberinde Milletvekilleri Mevlüt Çavuşoğlu, Gülay Dalyan, Bülent Turan, Hüseyin Bürge ve Mustafa Kabakçı'nın yer aldığı heyetle, Kosova Kamu Yönetimi Bakanı Kosova'ya resmi ziyaret gerçekleştirmiştir.¹⁸²

23-27 Eylül 2013: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ve Kosova Dışişleri Bakanı Enver Hoxhaj, ile görüşmeler gerçekleştirmiş, İİT Dışişleri Bakanları Yıllık Koordinasyon Toplantısı'na ardından İİT Bosna-Hersek Temas Grubu Dışişleri Bakanları Toplantısı'na katılmıştır.¹⁸³

21-22 Ekim 2013: 21-22 Ekim 2013 tarihinde TBMM Başkanı Cemil Çiçek Kosova'yı ziyarette bulunmuştur.¹⁸⁴

21-22 Ekim 2013: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Priştine'de bir Türk şirketi tarafından yapımı gerçekleştirilen Priştine Uluslararası Adem Jashari Havaalanı'nın yeni terminalinin açılışına katılmak üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹⁸⁵

---

¹⁸¹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸² <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸³ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸⁴ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸⁵ <http://www.mfa.gov.tr>

5-8 Aralık 2013: Kosova Güvenlik Gücü Bakanı Agim Çeku Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz'ın 5-8 Aralık 2013 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir.¹⁸⁶

21-24 Nisan 2014: Başbakan Yardımcısı Emrullah İşler, 21-24 Nisan 2014 tarihleri arasında, 23 Nisan etkinliklerine katılmak üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir.¹⁸⁷

20.06. 2014: 20 Haziran 2014 tarihinde, Sağlık Bakanı Sayın Mehmet Müezzinoğlu, Bayrampaşa İsa Bey Camii'nin açılış törenine katılmak üzere Kosova'yı ziyarette bulunmuştur.¹⁸⁸

28.08.2014: Cumhurbaşkanlığı Devir-Teslim Törenleri, 28 Ağustos 2014 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Kosova Cumhurbaşkanı Atifete Jahjaga, katılan temsilciler arasındadır.¹⁸⁹

6-8 Kasım 2014: 6-8 Kasım 2014 tarihinde İzmir'de Güneydoğu Avrupa'da Enerji Güvenliği Zirvesi düzenlenmiştir. Söz konusu etkinliğe, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın davetine icabetle Kosova Kamu Yönetimi Bakanı Mahir Yağcılar ile Kosova Ekonomik Kalkınma Bakanı Fadil İsmajli iştirak etmiştir.¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸⁷ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸⁸ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁸⁹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁹⁰ <http://www.mfa.gov.tr>

20.02.2015: RUMELİSİAD 3. Uluslararası Balkan Ekonomi Zirvesi, 20 Şubat 2015 tarihinde Bursa'da düzenlenmiştir. Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç, Kosova Kamu Yönetimi Bakanı ve Kosova Demokratik Türk Partisi Genel Başkanı Mahir Yağcılar, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Genel Sekreteri Victor Tvircun, yanı sıra Bursa Valisi, RUMELİSİAD Başkanı, Bursa Ticaret Borsası Başkanı ile çok sayıda sanayici ve işadamlarının katılımıyla gerçekleşmiştir.

7-9 Nisan 2015: Kosova Demokratik Türk Partisi ve Kamu Yönetimi Bakanı Mahir Yağcılar 18. Avrasya Ekonomi Zirvesi'ne katılmak için Türkiye'yi ziyaret etmiştir.¹⁹¹

27.08. 2015: Başbakan Ahmet Davutoğlu, Kosova Başbakanı İsa Mustafa'yla New York'ta bir görüşme gerçekleştirmiştir.¹⁹²

08.04 2016: TBMM Başkanı İsmail Kahraman, Kosova'da 26 Şubat 2016 tarihinde Cumhurbaşkanlığına seçilen Hashim Taçi ile görevini tamamlayan Atifete Jahjaga arasında 8 Nisan 2016 tarihinde gerçekleştirilen devir-teslim törenine ülkemizi temsilen iştirak etmek üzere Kosova'yı ziyaret etmiştir. Söz konusu törenin ardından Kosova Cumhurbaşkanı Hashim Taçi tarafından kabul edilen ve Kosova Meclis Başkanı Kadri Veseli'yle ikili bir görüşmede bulunan TBMM Başkanı, daha sonra Priştine'de TİKA tarafından restorasyonu tamamlanan Yaşar Paşa Camii'ni, Sultan Murat Hüdavendigâr Türbesi'ni ve Prizren'de yine TİKA tarafından restorasyonu tamamlanan Emin Paşa Camii'ni ziyaret etmiştir. TBMM Başkanımız ayrıca, Prizren Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde soydaş dernek ve topluluk temsilcileriyle bir araya gelmiş ve son olarak Prizren Sultan Murat Kışlası'nı ziyaret ederek askerlerimizle akşam yemeğinde buluşmuştur.¹⁹³

---

¹⁹¹ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁹² <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁹³ <http://www.mfa.gov.tr>

28-30 Aralık 2016: Kosova Cumhurbaşkanı Hashim Taçi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın davetine icabetle 28-30 Aralık 2016 tarihlerinde resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Taçi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, TBMM Başkanı İsmail Kahraman ve Başbakan Binali Yıldırım ile görüşmüştür.¹⁹⁴

1.3. Sivil Toplum Kuruluşları Düzeyinde Görüşmeler

Kosova'nın bağımsızlığının ardından, ekonomik ve güvenlik alanında yaşadığı sorunlar ön plana çıkmıştır. Yetersiz sermaye, yabancı yatırımların beklenen düzeyde gerçekleşmemesi eğitimin yetersiz olmasıyla nitelikli insan gücünü yetiştiremeyen Kosova, TİKA'nın geliştirdiği projeler ile gelişmesine katkıda bulunmuştur.¹⁹⁵ Okullar inşa edilmiş eğitim alanından yapılan projeler ile nitelikli insan gücü yetiştirilmiştir. Kültürel iş birliğini geliştirmek için Priştine Fatih ve Sinan Paşa Camilerinin onarımı yapılmıştır.¹⁹⁶ TİKA'nın 2010 yılında projelerini politik, sosyal ve idari projelerin yanında eğitim alanında yoğunlaştırmıştır.¹⁹⁷

TİKA mesleki eğitimler ile nitelikli insan gücünü yetiştirilmesine katkıda bulunurken aynı zamanda kurslar seminerler düzenleyerek bu çalışmalarına hız kazandırmıştır. Ortak tarihsel hafızaya sahip olduğumuz toplumların yaşadığı coğrafyalarla öğrenci değişim programları ile birlikte birleştirici kültürel unsurların hatırlanması istenmiştir.

---

¹⁹⁴ <http://www.mfa.gov.tr>

¹⁹⁵ Ferizi, a.g.e, s. 82-83; <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyetraporu-2010.pdf>, s.122 11.08.2018

¹⁹⁶ <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423901647.pdf> 98; 14.05.2018
https://www.turkiyegazetesi.com.tr/haber/493452/tika_hizmette_gurur_tablosu.aspx 02.07.2018

¹⁹⁷ <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyetraporu-2010.pdf> 11.08.2018

Türkiye Cumhuriyeti ve Kosova Devleti arasındaki ikili kültür ilişkileri sürekli olarak gelişmeye devam etmiştir. Örnek verirsek eğer sanatçılarımız, kültürle uğraşan kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları arasında sürekli ikili temas halinde görüşmeler devam etmektedir. Kosova’da Yunus Emre Kültür Merkezinin açılışını iki ülke arasındaki ortak kültürel mirasın varlığını devam ettirmesi adına açılmıştır. Ayrıca geçtiğimiz yıllarda yapıldığı gibi Kosova Kültür Bakanlığı ve Türk makamlarının iş birliği ve özverisi ile Kosova’daki derneklerin faaliyetleri ve Türk özel sektörünün katkılarıyla kültür faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Kosova’da önemli projeler gerçekleştiren TİKA kültürel mirasın korunması açısından çalışmalarını ilerideki süreçte de devam ettirecektir.¹⁹⁸

Soğuk savaşın ardından Türkiye, Balkan coğrafyasında dostluğun barışın ve işbirliğinin, istikrarın artmasını yönünde politikalar izlemiştir. Türkiye, TİKA aracılığı ile yumuşak güç politikasını balkanlarda uygulama imkânı bulmuştur. Balkan coğrafyasının uzun yıllar egemenliği altında tutan Osmanlıdan kalma Türk İslam eserleri TİKA’nın faaliyetleri ile onarım işlemleri yapılmıştır.¹⁹⁹

Türkiye’nin, Balkanlarda uyguladığı politika yumuşak güce dayamaktaydı bu politikasının yardımcı unsurlarda TİKA’dır. Kosova için hedeflediği projeleri bu yapı ile hayata geçirmeye çalışmıştır. TİKA, sosyal, ekonomik, kültürel iş birliği faaliyetleri ile barış yanlısı bir tutumla çalışmıştır. Bu girişimleri sonucunda Türkiye bölgede saygınlık kazanırken bölgede hedeflerine uygun projeler üretmeye ve hayata geçirmeye devam etmiştir.²⁰⁰

¹⁹⁸ <http://www.mfa.gov.tr> 10.03.2018; Ferizi, a.g.e, s.83

¹⁹⁹ <https://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/Faaliyet%20Raporlar%C4%B1/2007/rapor2007.pdf> 08.04.2018

²⁰⁰ <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyet-raporu2008.pdf> 17.08.2018 ; <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyetraporu-2010.pdf> 11.10.2018

TİKA, sosyal ve ekonomik kültürel ve eğitim alanlarında projeleriyle barışa katkı sağlamıştır. Kosova'daki, Türk ve Müslüman izlerinin korunması yani Osmanlı döneminden kalma yapıların onarımı TİKA tarafından gerçekleştirilmiştir. Kosova'da Türkçenin ve Türk kültürünün yaygınlaşması amacıyla TİKA tarafından çalışmalar yürütmüştür. Türk televizyon programları, gazeteler ve radyo yayınları ile bu hedefler güçlendirilmiştir.²⁰¹

Sonuç olarak Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanarak uluslararası alanda daha etkili olacağı düşünülmüştür. Türkiye'nin uluslararası düzeyde aktif bir yol izlemesinin destekçisi TİKA gibi kuruluşların varlığıyla olmuştur. Proje ve faaliyetleriyle Türkiye'nin uluslararası alanda etkisini artırmıştır. TİKA'nın gerçekleştirdiği projeler ile ortak tarihsel hafızaya sahip olduğumuz toplumlarla işbirliği oluşturulması sağlanmıştır.²⁰²

---

²⁰¹ http://store.tika.gov.tr/yayinlar/kurumsal-yayinlar/balkanlar_tr.pdf 19.08.2018

²⁰² <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423901647.pdf> 17.04.2018

III. BÖLÜM

İKİ ÜLKE ARASINDA İMZALANAN ANTLAŞMALAR

1. Siyasi Antlaşmalar

Siyasi Antlaşmalar Türkiye ve Kosova ekonomik, ticari, politik, kültürel ve eğitim başta olmak üzere çok fazla alanda iş birliği içindedir. Bu ilişkiler tarihi ve kültürel güçlü bağlara dayanır. Kosova, 17 Şubat 2008’de bağımsızlık ilanının ardından Türkiye ertesi gün ülkeyi tanıyan ilk ülkelerdendir. Türkiye, 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını kazanan Kosova Cumhuriyeti’ni, 18 Şubat 2008 tarihinde tanımıştır. 2008’den bu zamana siyasi alanda yakın ilişkiler kurulmuştur. İki ülkenin karşılıklı ziyaretleri artmıştır. Türkiye, Kosova’nın istikrarına, kalkınmasına önem vermektedir.²⁰³

Türkiye’nin 18 Şubat 2008 tarihinde Kosova’nın bağımsızlık ilanını tanımamasının ardından 1999’da faaliyet göstermeye başlayan Priştine’deki Eşgüdüm Bürosu Büyükelçilik düzeyine yükseltilmiştir.²⁰⁴ Türkiye’nin ilk Kosova Büyükelçisi 2009 tarihinde Priştine’de göreve başlamıştır.²⁰⁵

---

²⁰³ Ferizi, a.g.e, s.72-73

²⁰⁴ <http://pristine.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/341735> 02.07.2018

²⁰⁵ Ferizi, a.g.e, s.72; <http://www.tuicakademi.org> 08.08.2018

1.1 Ekonomik Antlaşmalar

Kosova Cumhuriyetinin bağımsızlığını ilan ettiği 2008 yılında, Kosova Türkiye Ticaret Odası kurulmuştur. Kosova-Türkiye Ticaret Odasının amacına baktığımızda Kosova ile Türkiye arasında ticaretin ve yatırımın ilerlemesi için bir alt yapının oluşturulması aynı zamanda ticari ilişkilerin geliştirilmesiyle, ikili iş birliğinin artması sonucunda iş birliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesini amaçlamıştır. KTTO (Kosova Türkiye Ticaret Odası), Kosova'nın ihtiyacı olan gıda, eğitim, inşaat, lojistik, ulaştırma, sağlık ve finans gibi sektörlerde faaliyette bulunmuştur. Türkiye, yatırımda ve ticari hayatında Kosova'nın en önemli ülkeleri arasında yer almaktadır.²⁰⁶

Türkiye'nin Kosova'dan ithalatında en önemli ürünleri şunlardır; tekstil elyafı ve ürünleri, metal cevherleri ve hurdaları, kauçuk en önemli ürünleri oluşturmaktadır. Kosova'nın Türkiye'nin öncelikli olarak tekstil ve gıda ürünleri çeşitli daha birçok üründe ithalatını gerçekleştirmektedir. Kosova'ya baktığımızda altyapı, sigorta, bankacılık gibi daha birçok Türk yatırımları vardır. Türkiye'den gelen şirketlere baktığımızda çalışan işçiler toplamda 10000 civarına gelmektedir. Türkiye İş Bankası, Priştine'de şubelerini 2013 tarihinde açmıştır. Kosova'da Türk bankalarına baktığımızda; BKT (Ulusal Ticaret Bankası), TEB (Türk Ekonomi Bankası), İş Bankası ve Ziraat Bankasının varlığını söyleyebiliriz.²⁰⁷

²⁰⁶ <http://timebalkan.com/kosova-turkiye-ticaret-odasi-10-yilini-kutladiilini-kutladi/> 08.01.2018; Ferizi, a.g.e, s.75-76 ; www.ebso.org.tr/ebso-media/documents/kosova-ulke-raporu_45329743.doc 04.03.2018

²⁰⁷ Ferizi, a.g.e, s.75; <http://www.tuicakademi.org>;
http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf

27 Eylül 2013 tarihinde iki devlet Ankara’da, Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmıştır. Türkiye 2012 ve 2013 yılları arasında Kosova’da en fazla yatırım yapan ülke olmuştur.²⁰⁸

Ekonomi Bakanı Besim Beçaj 21 Kasım 2012 tarihinde Hürriyet gazetesinde röportajında, Türkiye’nin Kosova’yı tanıyan ilk ülke olduğunu birçok alanda gelişmemiz için bize yardımcı olmuştur demiştir. Kosova’da, Türk şirketlerinin yatırımlarının artırılması yönünde açıklama yapmıştır. Kosova’yı, Arnavutluk’a bağlayan 117 km otoban inşaatını Türk şirketleri hayata geçirmiştir aynı zamanda ülkenin tek havaalanını Adem Jashari inşa ettirmiştir²⁰⁹

İki devlet arasında yapılan ekonomik anlaşmalar sırasıyla şöyledir: Yatırımların Karşılıklı Teşviki Anlaşması, Ekonomik İş birliği Anlaşması, Çifte Vergilendirmenin Önlenme Anlaşması, Serbest Ticaret Anlaşması olarak sayabiliriz.

210

1.2 Kültürel Antlaşmalar

Kosova ile Türkiye arasında imzalanmış olan anlaşmalara baktığımızda eğitim ve kültür alanında öne çıkan iş birliği 2008 yılından bu yana artarak sürdürülmektedir. Kosova’da Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri (YETKM) Ağustos 2011’de, İstanbul’da 23 Şubat 2013’te Kosova Kültür Merkezlerinin faaliyete geçmiştir. Kosova’da kültürel miras alanında TİKA’nın varlığıyla örneğin Sultan Murat Türbesi, Fatih Cami ve Sinan Paşa Cami ve daha birçok eserin restorasyon aşaması tamamlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm

²⁰⁸ Ferizi, a.g.e, s.75-76; <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kosova-siyasi-iliskileri-.tr.mfa.02.10.2018>

²⁰⁹ Ferizi, a.g.e, s.76; <https://www.ihf.com.tr/haber-caglayan-turk-is-forumuna-katildi-73059/>
02.10.2018

²¹⁰ Ferizi, a.g.e, s.76

Bakanlığına bağlı olan Milli Kütüphane Kosova Genç Birlik Derneğine yaptığı 300 kadar kitap bağışı çok önemli bir yer tutmuştur.²¹¹

Kosova eğitim sistemi içerisinde Türkler, Türkçe eğitim alabilmektedirler. Türkiye’de ise Kosovalı öğrencilerin gün geçtikçe sayısı artış göstermektedir. Türkiye’de 2000’den fazla Kosovalı öğrencinin bulunduğunu belirtmektedirler. Kosova’nın eğitim kurumlarının inşa edilmesinde faaliyet gösteren Türkiye, 2010 tarihinde Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi’nin kuruluşunu gerçekleştirmiştir.²¹²

TİKA eğitim birimi ‘LEF NOSİ’ engellilerin eğitimiyle ilgili projesiyle Kosova Eğitim Bakanlığı sekreteri Xhavit Dakaj ifadesiyle: Türkiye Kosova’ya her anlamda her zaman yardım etmektedir diyerek Türkiye’ye karşı olan sevgilerini belirtmiştir.

213

Kosova Eğitim Bakanı Arsim Bajrami ile YÖK başkanı Yekta Saraç iki devlet arasında imzalanan eğitim anlaşmalarıyla ortak çalışmalar için adım atılmış Kosovalı öğrencilerin Yüksek Lisans ve Doktora eğitimlerini Türkiye’de görmelerinin önü açılmıştır.²¹⁴

Kültür ve spor alanında güçlü bir işbirliği vardır iki devlet arasında ancak tarihi eserler hakkında da işbirliği yapılmaktadır. TİKA’nın varlığıyla Türkiye, Kosova’nın tarihi eserlerini restorasyondan geçirme imkânı bulmuştur. Restore edilmiş eseri şöyle sıralayabiliriz: Prizren’deki Suzi Çelebi Türbesi ve Kütüphanesi, İstog Belediyesi’ne bağlı ve son savaşta tahrip edilmiş olan camiinin onarımının yapılması Türkler için yeri ayrı olan Mehmet Akif Ersoy’un babasının köyü olması burada önemli bir unsurdur. TİKA bu eserleri restore ederek geçmişin izlerinin

²¹¹ <http://www.tuicakademi.org>; <http://www.kosovahaber.net/?page=2,11,17507> 09.11.2018

²¹² Ferizi, a.g.e, s. 78; https://uni-prizren.com/sq/historiku_1 15.02.2018

²¹³ https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tikadan_kosovada_ozurlulere_umut_olacak_proje-3238 11.05.2018 ; Ferizi, a.g.e, s.79

²¹⁴ Ferizi, a.g.e, s.79; <https://www.kosovahaber.net/?page=2,38,36244> 11.09.2018

silinmesini önlemiştir. Spor alanına baktığımızda Türkiye bu konuda da destek vermiştir. Uluslararası gelişim ve barış günü olan 06 Nisan 2016, sporun barışın sağlanması adına hoşgörü ve anlayışa katkıda bulunabilecek bir ortamı yaratması için fırsat olarak görülmüştür. Spor genellikle kargaşa ortamından sonra, genç nesiller arasında bir uzlaşma aracı olarak kabul görmüştür.²¹⁵

1.3 Askeri Antlaşmalar

Türkiye Cumhuriyeti dış politika gereği Kosova'nın toprak bütünlüğünü savunmuştur. Türkiye Savunma Bakanı İsmet Yılmaz'ın Priştine'ye yaptığı ziyarette iki ülkenin askeri ilişkilerinin gelişmesi bakımından değeri ortaya konmuş Türk ordusunun desteğinin, Kosova için önemi üzerinde durulmuştur. Kosova ve Türkiye, askeri iş birliği ve ikili ilişkilerini geliştirmeye süreçte devam etme kararını uygulamıştır.²¹⁶

2012 yılında Kosova'ya giden Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Hayri Kıvrıkoğlu, Kosova'nın Güvelik Kuvvetleri Komutanı General Kadri Kastrati ile görüşmeler yapılmıştır. Türk ordusunun Kosova Güvenlik Kuvvetleri'nin gelişmesini destekleyeceklerini ve bu açıdan faaliyette bulunacaklarını söylemiştir.²¹⁷

Türkiye Savunma Bakanı İsmet Yılmaz'ın Kosova'ya ziyaretinin iki devletin askeri olarak önemli bir sürecin başlangıcı olduğunu dile getirmiştir. İsmet Yılmaz

²¹⁵ <https://unmik.unmissions.org/radio-dita-nd%C3%ABrkomb%C3%ABtare-e-sportit-p%C3%ABr-zhvillim-dhe-paqe-2016> 02.10.2018

²¹⁶ <http://www.tuicakademi.org/gecmisten-bugune-turkiye-kosova-iliskileri/> 07.11.2018

; <https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem24/yil4/ham/b06301h.htm> 17.10.2018

²¹⁷ <http://www.tuicakademi.org>; <http://www.kosovahaber.net/?page=2,12,14803> 22.05.2018

ziyaretinde Kosova Güvenlik Gücü Bakanı Agim Ceku'ya Türkiye meclisinin maddi yardımda bulunmayı kabul ettiğinin haberini vermiştir.²¹⁸ Türkiye Kosova'ya ait bir ordunun olmasını desteklemiştir. Türkiye'nin, KFOR barış gücünde 350 civarında askeri bulunmaktadır.²¹⁹

---

²¹⁸ <http://www.tuicakademi.org>; <https://www.haberler.com/milli-savunma-bakani-yilmaz-kosova-da-4316584-haberi/> 07.11.2018

²¹⁹ <http://www.tuicakademi.org>; <https://www.haberler.com/kfor-komutani-turkiye-kosova-daki-guvenlige-katki-6765957-haberi/> 17.07.2018

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğunun 500 yıldan fazla yönettiği balkan topraklarında bulunan Kosova, Türkiye ile iki ayrı toplum olsa dahi tarihi ve kültürel köklü bağları çok eskilere Osmanlı dönemine kadar dayanmaktadır, bu iki ülke arasındaki ilişkiler her iki toplum içinde büyük öneme sahiptir. Türkiye için Balkanlar tarihi, sosyal ve kültürel nedenlerle her zaman ilgisini çeken bir yapıda bulunmuştur. Bu durum nedeniyle Türkiye bu bölgede aktif bir rol oynamıştır. Türkiye, yeni ortaya çıkan Balkan devletlerinin güçlenmesi amacıyla çeşitli bölgesel girişimlerde bulunarak ve iş birliğine dayalı bir yapı oluşturarak, balkan devletlerini bir çatı altında toplamaya çalışmıştır.

Türkiye'nin dış politikadaki aktifliğinin artması sonucunda Kosova politikasındaki değişikliklere baktığımızda, 2000'li yıllardan sonra Balkanlarda daha aktif bir rol almaya başladığı görülmektedir. Balkanlar ile Türkiye arasındaki gelişen ekonomik ilişkiler, siyasi iş birlikleri ve kültürel bağlar ile oluşturulan ilişkiler daha da gelişme göstermiştir. Karşılıklı resmi ziyaretler ile Kosova ve Türkiye'nin ilişkilerinde ilerleme kaydedilmiştir.

Karşılıklı iki ülke arasındaki vize muafiyeti, serbest ticaret anlaşmaları, iş birliğine dayalı anlaşmalar, Türkiye'den Kosova'ya gönderilen yatırımlar ve yardımlar bunun yanı sıra sosyal, kültürel, eğitim alanında iş birliği ile ilgili faaliyetlerde bulunulmuştur. Türkiye Kosova'da aktif bir siyasi rol oynamıştır. Karşılıklı ikili anlaşmalar ile siyasi, askeri ve ekonomik alanlarda da ilişkilerini geliştirmeye önem vermiştir.

Yugoslavya'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan çatışmalar sonucunda Türkiye, Balkanların zorlu tarihsel süreçlerden geçmesi nedeniyle her zamana bu

bölgenin yanında olmaya çalışmıştır. Türkiye'nin bu dönemde dış politikasının ağırlık merkezi bölgede istikrar ve barış ortamını sağlamaktır. Arnavut ve Sırbalar arasında milliyetçi anlayışla Kosova topraklarını paylaşma mücadelesi görülmektedir. Bu durum diğer balkan topluluklarını endişe duymaya sevk etmiştir. Bu bağlamda balkanlarda en kanlı mücadeleler ve çatışmalar yaşanmıştır.

Balkanlar gibi siyasi karışıklıklar ve mücadelelere açık bir coğrafyada kargaşanın önlenmesi amacıyla Türkiye'nin dış politikasına baktığımızda ilk aşamalarda çekimser davranmıştır. Soğuk savaş döneminde Türkiye dış politikasında aktif ve tedbirli davranmayı doğru bulmuştur. Türkiye'nin, Kosova ile işbirliği balkan devletleri ile ilişkilerini artırmayı hedeflerken aynı zamanda bölgede güvenlik ve barışçıl bir düzeni sağlamayı da istemiştir. Yugoslavya'nın dağılmasının ardından, Kosova barışçıl bir siyaset izlemiş ve bağımsızlığa giden süreci başlatmıştır. Türkiye'de bu süreçte yeni ortaya çıkan balkan devletlerinin ve devlet yapılarının güçlenmesine dönük bazı bölgesel işbirliğine dayanan kuruluşlar ve girişimlerle balkan devletlerine yardımcı olmaya çalışmıştır.

Türkiye izlediği balkan politikaları ile uluslararası alanda uyumlu bir politika takip etmiştir. Türkiye, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinin politikaları ile istikrar ve barışı korumaya yönelik uyumlu bir süreç izlemiştir. Kosova'nın NATO ve AB gibi uluslararası kuruluşlarda bulunması için destek vermiştir. NATO'nun balkanlardaki savaşlar nedeniyle görev tanımı genişlemiştir. NATO, önemli askeri bir girişimde bulunurken, Türkiye'de NATO'nun bölgeye yönelik askeri katılımlarına destek vermiştir. Türkiye, Kosova'da yaşanan çatışmalara dâhil olarak bölgeye insani yardım sağlamıştır. Türkiye, KFOR birlikleri ile askeri, güç ve insani yardımda bulunmuştur. Kosova'da yaşayan Türklerin haklarını savunucu bir politika izlemiştir. Bunun yanında Türkiye sadece askeri olarak değil ekonomik kültürel her anlamda Kosova'nın yanında olan politikalarla iş birliğini geliştirerek iki toplum arasında güven temellerini atmıştır.

Sırpaların artan baskıları bölgede özerkliğe neden olmuştur. Kosova bu süreçte bağımsızlığa giden yolu seçerek Rusya ve Sırbistan'ın tüm baskılarını göze almıştır. 17 Şubat 2008'de Kosova bağımsızlığını kazanmıştır. Kosova, bağımsızlığı sürecinde AB ve ABD'nin desteğini almıştır. Türkiye, Kosova'nın bağımsızlığını desteklemiştir ve birleşmiş milletler kuvvetleri kapsamındaki barış birliklerine destek vermiştir. Türkiye Kosova'nın bağımsızlık bildiriminden ardından ertesi gün Kosova'ya tanımıştır. Kosova'nın bağımsızlık ilanından sonra ilk tanıyan devletlerden biri Türkiye olmuştur.

Kosova'da savaşın etkilerini en aza indirmek ve normalleşmeyi sağlamak adına; Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu gibi kurumlar ile Türkiye maddi manevi destek olmaya çalışmıştır. Kosova ile ekonomik ilişkiler artmış ve Kosova'ya yatırım yapan birçok Türk firması bulunmaktadır. Kosova ve Türkiye arasında serbest ticaret anlaşması yapılmıştır. Türkiye için Kosova bölgede stratejik bir ticaret ortağı olmuştur.

Türkiye, Kosova'ya önemli insani yardımlar sağlamıştır. Türk uluslararası kalkınma ve işbirliği ajansının faaliyetleri ve projeleri, siyasi, ekonomik ve sosyal, kültürel konularda Türkiye ve Kosova arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamıştır. Türkiye ve Kosova siyasi ve ekonomik ilişkileri hızla gelişme göstermiştir. Kosova ve Türkiye balkan coğrafyasında barış istikrar ve güvenliğe yönelik güç vermiş ve bölgede olağanüstü bir işbirliği yapmıştır. Türkiye ve Kosova ilişkileri, bölgesel devletlerin istikrarı, barış yanlısı girişimleri ve ekonomik gelişmelere katkıda bulunmuştur.

Türkiye ve Kosova ilişkileri Osmanlı dönemine kadar uzanır ve bu iki toplum ortak kültürel şuura sahip olduklarından dolayı bu ortak değer ilişkilerine ve karşılıklı politikalarında yansımıştır. Türkiye, bölgeyle olan tarihsel bağları sonucunda Kosova ile kurduğu ilişkide avantaj sağlamıştır. Böylece Türkiye bölgede

önemli bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Kosova, Türkiye'yi bölgede müttefik olarak görmüş ve uluslararası bir müttefik olarak kabul etmiştir. Kosova, Türkiye'yi iç konularda ve uluslararası anlaşmazlıklarda önemli bir destekçi olarak görmüştür. Türkiye ve Kosova'nın kurduğu ikili ilişkiler sonucunda uluslararası alanda Kosova sesini duyurabilmiş ve uluslararası kurumlara katılması yönünde yardımcı olmuştur.

Osmanlıdan kalan bir hatıra gözüyle bakılan, balkan coğrafyasına ait tüm gelişmelere karşı Türkiye Cumhuriyeti her zaman ilgisini ve bağlılığını duygusal anlamda devam ettirmiştir. Uluslararası siyasette ise Türkiye'nin balkan coğrafyasına etkili olması uluslararası kamuoyunda etkisinin artması anlamına geldiği içinde önem taşımaktadır. Balkan coğrafyasında din ve kültürel birliğimiz olan toplumlarla ilişkileri geliştirme ve karşılıklı iş birliği içinde faaliyetlerde bulunmak bölgede güç sahibi olmayı etkileyecektir. Türkiye'nin dış politikası sadece güce dayalı bir yol izlememiş bunun yanında dayanışma, barışçıl politikalar ve karşılıklı iş birliğine dayandırılarak uluslararası kamuoyunda etkili olacağını göstermiştir. Türkiye dış politikadaki ılımlı yaklaşımı ve yumuşak güç siyasetini Kosova içinde göstermiştir.

KAYNAKÇA

AKŞİN, Şule ve Fırat, Melek, İki Savaş Arası Dönemde Balkanlar, OBİV Yayınları, İstanbul, 1993

ARI, Tayyar, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1999

AKSU, Fuat. Kosova Krizinde Türkiye'nin Dış Politikası, YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 3. 2010

Ayhan, Halis , “Kosova’nın Bağımsızlığının Doğallığı”, 2023 Bağımsız Kosova Dergisi, S.83, Ankara 2008

AKMAN, Halil, Paylaşılamayan Balkanlar, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006

BAŞ, Numan, “Kosova Sorunun Ortaya Çıkışı ve Balkanlar Üzerine Etkiler”, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009

BORA, Tanıl, Milliyetçiliğin Provokasyonu, Yugoslavya, Birikim Yayınları, İstanbul, 1995

DELİORMAN, Altan, Yugoslavya’da Müslüman Türk’e Büyük Darbe, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1975

DAVUTOĞLU, A. Teoriden Pratiğe Türk Dış Politikası Üzerine Konuşmalar İçinde İstanbul, Küre Yayınları, 2011

ESERCAN, Kemal, “Soğuk Savaş Sonrası Yeni Diplomasi Anlayışı”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2006

EMİROĞLU, Hüseyin, Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu, Orient Yayınları, Ankara, 2006

EMİROĞLU, Hüseyin (2006). “Soğuk Savaş Sonrasında Kosova Sorunu ve Birleşmiş Milletler”, Avrasya Etüdüleri, Yıl 12, Sayı 29-30 2006

FERİZİ, Valdrin, “Kosova- Türkiye Diplomatik İlişkileri 1990-2015”, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2017

WİLLIAM, HALE, Türk Dış Politikası 1774-2000, Çev. Petek Demir, Arkeoloji ve Sanat Yayınları / Mozaik Dizisi, İstanbul 2003

İNALCIK, Halil. Balkanlar: Türkler ve Balkanlar, Eken Yayıncılık, İstanbul, 1993.

JOHNSTONE, Diana, Ahmakların Seferi Yugoslavya, NATO ve Batının Aldatmacaları, Bağlam Yayınları, Londra, 2002

KARABULUT, Bilal, “Türkiye’nin Balkanlarla İlişkileri:2008-2012 Dönemi”, Türk Dış Politikası, Barış Platin Kitap, Ankara, 2012

KENAR, Nesrin, Yugoslavya, Palme Yayıncılık, Ankara, 2005

KARATAY, Osman, Balkanlar El Kitabı, Vadi Yayınları, Ankara, 2006

KARATAY, Osman, Kosova, Kanlı Ova, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998

MALCOM, Neol, Kosova, Sabah Yayıncılık, Çev. Özden Arıkan, İstanbul, 1999

BOZBORA, Nuray, Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk, Boyut Kitapları, İstanbul

ORAN, Baskın, Türk Dış Politikası Cilt II 1980-2001, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008

ÖZKAN, Ercüment, Dünden Yarına Dünya, Anlam Yayınları, Ankara

ÖZFATURA, M. Necati, Hedefteki Ülke Kosova, İzci Yayınları, İstanbul

SARI, İbrahim, “Kosova’nın Bağımsızlığının Uluslararası Sistem Bağlamında Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010

SANDER, Oral, Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü, İmge Yayıncılık, Ankara, 1993

SİPAHİOĞLU, Bahtiyar, Tarihi ve Siyasi Yönüyle Kosova, Bay Yayınları, Kosova, 2009

KUTLU, Sacit, Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007

UZGEL, İlhan(2002). “ Türkiye ve Balkanlar: İstikrarın Sağlanmasında Türkiye’nin Rolü ” Günümüzde Türkiye’nin Dış Politikası, Derl. Barry Rubin ve Kemal Kirişçi, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

ÜNLÜ, Mucize, Kosova Vilayeti 1877-1912, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara, 2014

YÜRÜR, Pınar, Geçmişten Günümüze Kosova Sorunu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999

YILMAZ, Murat, Kosova, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2005

YİĞİTTEPE, Levent, NATO: Güvenlik Politikaları ve Terörle Mücadele Stratejileri, İstanbul, 2017

İNTERNET KAYNAKÇASI

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>
05.11.2018

Kosovahaber,2018;

https://www.bodto.org.tr/images/other/kosova_ulke%20_raporu.pdf [05.04.2018](#)

<https://unmik.unmissions.org/115-kosovo-political-leaders-agree-share-administration-kosovo-unmik> [05.04.2018](#)

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/CF_Turkish_Anayasal_Cerceve.pdf
08.10.2018

<https://unmik.unmissions.org/14-kosova-police-service> [08.10.2018](#)

<http://www.milligazete.com.tr/makale/kosovada-cosku-ve-sevinc-sirbistanda-ofke-ve-kin-101071.htm>, 18.01.2018

<http://www.mfa-ks.net/?page=2,33>, 13.07.2018

www.uib.org.tr/tr/kbfile/kosova-ulke-raporu-msm-sektoru-acisindan 05.08.2018
http://file.setav.org/Files/Pdf/20141017111147_42_kosova_web.pdf.42 04.03.2018;
<https://www.uik.org.tr/tubakov/dataset/belgeler/AA-Belgeler/KFOR.pdf> 05.04.2018
<http://www.mfa.gov.tr/kosova-siyasi-gorunumu.tr.mfa>13.07.2018
<https://www.haberturk.com/dunya/haber/56286-kosova-bagimsizligini-ilan-etti#>
05.04.2018

<https://www.pdk.info/service/post/10447/pavaresia-e-kosoves> 06.08.2018

<http://www.prizrenliler.org>18.04.2018

<https://www.elmundo.es/elmundo/2004/10/24/internacional/1098654200.html>
[11.04.2018](#)

<https://www.spiegel.de/politik/ausland/kosovo-praesident-rugova-der-gandhi-des-balkans-ist-tot-a-396663.html>;<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagimsiz-kosova-10-yasinda/1065816> 12.04.2018

<https://balkaninsight.com/2012/11/29/haradinaj-returns-to-kosovo-as-free-man/>05.03.2018

<https://balkaninsight.com/2007/11/06/haradinaj-supporters-mass-in-kosovo/>
04.03.2018

<http://www.prizrenliler.org> 01.02.2018

<https://balkaninsight.com/2012/11/29/haradinaj-returns-to-kosovo-as-free-man/>
04.05.2018

<https://balkaninsight.com/2010/12/22/akr-kosovo-to-work-with-international-community-on-marty-s-report/> 06.02.2018

<https://balkangunlugu.com/2018/11/12/kosova-arnavutlari-yol-ayriminda-hashim-thaci-gidiyor-albin-kurti-geliyor/> 06.02.2018

<http://www.kosovahaber.net/?page=2,9,23562> 04.02.2018

<http://www.islamicpluralism.org/1825/schwartz-fuad-ramiqi-has-ties-to-hamas>
01.04.2018

<https://www.weeklystandard.com/stephen-schwartz/from-kosovo-to-gaza> 04.02.2018

<https://balkaninsight.com/2011/06/30/muslim-community-demand-for-new-mosque-in-pristina-centre/> 02.04.2018

<https://www.kdtp.org/tuzuk/> 19.09.2018

<https://www.kdtp.org/kdtp/> 15.09.2018

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kosovada-secimin-galibi-pan-ittifaki/840013>
25.04.2018

<https://www.aksam.com.tr/dunya/kosovada-3uncu-turk-partisi-kuruldu/haber-187895>
26.08.2018

<https://www.haberler.com/kosova-da-yeni-siyasi-turk-partisi-genel-2276136-haberi/>
07.01.2018

<http://www.kushtetutakosoves.info> 14.07.2018

<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Kosova.Cumhuriyeti.Anayasasi.pdf>

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/421911> 14.02.2018

<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Kosova.Cumhuriyeti.Anayasasi.pdf> 09.02.2018;

<http://www.tika.gov.tr/TR/Icerik.ASP?ID=144> 10.09.2018

www.uhdigm.adalet.gov.tr T 14.07.2018

<http://www.tika.gov.tr/TR/Icerik.ASP?ID=144> 10.09.2018

www.unmikonline.org 10.09.2018
www.uhdigm.adalet.gov.tr T 14.07.2018

www.mfa.gov.tr 17.03.20018

https://www.researchgate.net/profile/Cueneyt_Yeniguen/publication/281374539_Resurrection_of_Turkey_in_the_Balkans/links/55e463fa08aede0b57350e3e.pdf
 19.05.2018

www.tccb.gov.tr 10.03.2018

<http://www.tuicakademi.org/gecmisten-bugune-turkiye-kosova-iliskileri/> 18.04.2018

<http://www.mfa.gov.tr> 10.03.2018

<http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyetraporu-2010.pdf>, s.122
 11.08.2018

<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423901647.pdf> 98;
 14.05.2018

https://www.turkiyegazetesi.com.tr/haber/493452/tika_hizmette_gurur_tablosu.aspx
 02.07.2018

<http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyetraporu-2010.pdf>,
 11.08.2018

<https://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/Faaliyet%20Raporlar%C4%B1/2007/rapor2007.pdf> 08.04.2018

<http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyet-raporu2008.pdf> 17.08.2018
<http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyetraporu-2010.pdf>
 11.108.2018

http://store.tika.gov.tr/yayinlar/kurumsal-yayinlar/balkanlar_tr.pdf 19.08.2018

<http://pristine.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/341735> 02.07.2018

<http://www.tuicakademi.org> 08.08.2018

<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423901647.pdf> 17.04.2018

<http://timebalkan.com/kosova-turkiye-ticaret-odasi-10-yilini-kutladiilini-kutladi/>
08.01.2018

www.ebso.org.tr/ebsomedia/documents/kosova-ulke-raporu_45329743.doc
[04.03.2018](http://www.ebso.org.tr/ebsomedia/documents/kosova-ulke-raporu_45329743.doc)

<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kosova-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> 02.10.2018

<http://www.tuicakademi.org/gecmisten-bugune-turkiye-kosova-iliskileri/> 07.11.2018

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem24/yil4/ham/b06301h.htm> 17.10.2018

<http://www.tuicakademi.org>; <http://www.kosovahaber.net/?page=2,12,14803>
22.05.2018

<http://www.tuicakademi.org>; <https://www.haberler.com/milli-savunma-bakani-yilmaz-kosova-da-4316584-haberi/> 07.11.2018

<http://www.tuicakademi.org>; <https://www.haberler.com/kfor-komutani-turkiye-kosova-daki-guvenlige-katki-6765957-haberi/> 17.07.2018

https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tikadan_kosovada_ozurlulere_umut_olacak_proje-3238 11.05.2018

<https://www.kosovahaber.net/?page=2,38,36244> 11.09.2018

<https://unmik.unmissions.org/radio-dita-nd%C3%ABrkomb%C3%ABtare-e-sportit-p%C3%ABr-zhvillim-dhe-paqe-2016> 02.10.2018

<https://www.iha.com.tr/haber-caglayan-turk-is-forumuna-katildi-73059/> 02.10.2018

<http://www.tuicakademi.org>; <http://www.kosovahaber.net/?page=2,11,17507>
09.11.2018

https://uni-prizren.com/sq/historiku_1 15.02.2018

EKLER

EK-1:

EK-2:

EK-3

EK-4

EK-5

EK-6

EK-7

EK-8

EK-9

EK-10

EK-11

EK-12

EK-13

EK-14

EK-15

EK-16

EK-17

EK-18

